

บทที่ 9

ปรัชญาเวทानตะ

ปรัชญาเวทानตะ หรือเดิมคือ อุตตรมีมางสา หมายถึงที่สุดของพระเวท หรือส่วนสุดท้ายของพระเวท หรือตอนอวสาน ที่ได้ชื่อเช่นนี้ก็เพราะเป็นปรัชญาว่าด้วยความรู้ในพระเวทซึ่งอยู่ในตอนท้ายของพระเวทในคัมภีร์อุปนิษัท นักปรัชญาอินเดียถือว่าคัมภีร์เวทานตะคือจุดสุดยอดของคัมภีร์พระเวท หรือเป็นคัมภีร์ที่สมบูรณ์ที่สุดของพระเวท เพราะว่าด้วยเรื่องความรู้แท้จริงระดับสูงของพระเวท (อุปนิษัท) และมีวิวัฒนาการปรับปรุงหลายครั้ง โดยนักปราชญ์คนสำคัญของเวทานตะ คือสังกรารจารย์และรามานูช โดยเฉพาะผลงานของท่านสังกรารจารย์นั้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อชาวฮินดู

ปรัชญาเวทานตะมีรากฐานมาจากคัมภีร์อุปนิษัท และภควิทคิตา เรื่องที่เวทานตะนำมากล่าวส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับ พรหมันหรือปรมาตมัน อาตมัน โลก มาฮา และโมกษะ

ในบรรดาปรัชญาาระบบต่าง ๆ ของฮินดูที่มีอยู่ 6 ระบบด้วยกันนั้น เวทานตะเป็นปรัชญาาระบบที่สำคัญที่สุด

คัมภีร์อุปนิษัทเป็นที่มาแห่งแนวความคิดทางปรัชญาของลัทธินี้ โดยพาทราชณะได้ย่อใจความสำคัญแห่งคำสอนของอุปนิษัทไว้ในหนังสือที่เขาแต่งขึ้น ชื่อว่า "พรหมสูตร" และจากข้อความที่กล่าวไว้ในพรหมสูตรนี้เอง แนวคำสอนทางปรัชญาของอุปนิษัทได้พัฒนาไปเป็นปรัชญาอไทวตะเวทานตะ โดยมี "เคาตปาทะ" เป็นคณาจารย์คนแรกของลัทธินี้

เคาตปาทะได้แต่งหนังสือเล่มแรกเกี่ยวกับปรัชญาอไทวตะเวทานตะ ชื่อเคาตปาททการิกา หรือ "อาคมศาสตร์"

นักปรัชญาอินเดียยุคปัจจุบันวิเคราะห์ว่า เคาตปาทะแต่งหนังสือเล่มนี้โดยได้รับอิทธิพลจากพรหมสูตร อุปนิษัท ภควิทคิตา รวมทั้งพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายศูนยวาท และนิกายโศคาจาร แห่งคณาจารย์ นาคารชุน และวสุพันธ์ุ

เคาตปาทะผู้นี้เป็นอาจารย์ของโควินทปาทะ ซึ่งเป็นอาจารย์ของสังกรารจารย์ นักปรัชญาอินเดียที่มีชื่อเสียงโด่งดังมาก

ความหมายของคำเวทานตะ

คำว่า เวทานตะ แปลตามพัญชนะว่า ที่สุดแห่งเวท (เวท+อันตะ) คำนี้เดิมทีใช้

แทนคำว่า อุปนิษัต คือคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับพระเวทอันดับสุดท้าย ต่อมาใช้ในการความหมายกว้างออกไป จนครอบคลุมถึงปรัชญาต่าง ๆ ที่ขยายออกไปจากคัมภีร์อุปนิษัต

เหตุผลที่เรียกอุปนิษัตว่า เวทานตะ นั้น ท่านกล่าวไว้ดังนี้

1. เพราะอุปนิษัต เป็นวรรณกรรมชั้นสุดท้ายของสัมมยพระเวท พวกอินเดียนเชื่อกันว่า ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่พวกอารยันเข้าสู่อินเดียจนถึงสมัยที่มีคัมภีร์อุปนิษัตนี้ พวกอารยันได้รื้อกรอบหลักธรรมชั้นไว้หลายคัมภีร์ เรียงตามลำดับแต่ก่อนหลัง คือ ฤคเวท สหฺรเวท สามเวท อถรรพเวท ทั้ง 4 คัมภีร์นี้ เรียกกันว่าสัมหิตา เพราะเป็นคัมภีร์แบบประมวลเรื่องราว ถัดจากสัมหิตา ก็มีคัมภีร์พราหมณะคัมภีร์อาร์ยชยะ แล้วก็มาถึงคัมภีร์อุปนิษัต

2. เพราะใช้ศึกษาในอันดับสุดท้ายของคัมภีร์ยุคพระเวท คือตามกฎที่เชื่อถือกันเมื่ออยู่ในวัยพรหมจารี เขาให้ศึกษาคัมภีร์พระเวทซึ่งเรียกว่า สัมหิตา พอ่างเข้าวัยครองเรือนที่เรียกว่า คฤหัสถ์ เขาให้ศึกษาคัมภีร์พราหมณะ ซึ่งเป็นคู่มือประมวลพิธีกรรมต่าง ๆ และเมื่ออายุมากแล้ว ประสงค์จะพักงานการทางบ้านเข้าไปสงบสติอารมณ์ตามป่าเขาลำเนาไพร ที่เรียกว่า วนปรัสถ์ เขาให้ศึกษาคัมภีร์อาร์ยชยะ และเมื่อสละขรราวาสวิสัยบำเพ็ญเป็นนักบวชอย่างสมบูรณ์ ที่เรียกว่า สันนยาสี เขาให้ศึกษาคัมภีร์อุปนิษัต

3. เพราะคัมภีร์อุปนิษัตเป็นสุดยอดของอารยธรรมสัมมยพระเวท กล่าวคือ ผู้เรียนคัมภีร์พระเวทต่าง ๆ มาแล้ว ยังไม่เชื่อว่ามีการศึกษาสมบูรณ์ ต้องเรียนคัมภีร์อุปนิษัตอีก จึงจะได้ความรู้สมบูรณ์

อุปนิษัตคืออะไร

เมื่อเราทราบว่ เวทานตะเป็นชื่อหนึ่งของอุปนิษัต เราก็ควรจะทราบต่อไปว่าอุปนิษัตคืออะไร ว่าด้วยอะไรบ้าง คำว่า อุปนิษัต ท่านแปลว่า "สิ่งที่ทำให้คนเข้าไปใกล้พระผู้เป็นเจ้า" หรือ "สิ่งที่ทำให้คนเข้าใกล้ครู" คำแปลอย่างหลังนั้น หมายความว่าเรื่องราวในคัมภีร์อุปนิษัตเป็นเรื่องลึกลับ (esoteric) เป็นเรื่องที่เขาใจยาก ฉะนั้น ผู้เรียนต้องเรียนกับครู คือเรียนตัวต่อตัวกับครู และผู้ที่เรียนก็ต้องถูกคัดเลือกเอาเฉพาะผู้เหมาะสม จึงถือว่าเข้าไปใกล้ใกล้ครู ถือกันว่า อุปนิษัตนี้เป็นคัมภีร์ที่แสดงความหมายที่ลึกลับ

* แปลโดยพหุชนะว่า เข้าไปนั่งใกล้

(รหัสยะ) ของพระเวท ละเห็น บางทีท่านเรียกว่า เวทปฏิบัติ คือความลึกดับของพระเวท เพราะคัมภีร์นี้กล่าวถึงเรื่องท้าวได้ยาก คือ เรื่องอาตมัน และพรหมัน หรือปรมาตมัน

อุปนิษัทมีหลายคัมภีร์ บางแห่งว่ามีถึง 108 คัมภีร์ และมีผู้อธิบายขยายความออกไปต่าง ๆ ตามทฤษฎีของสาขาปรัชญาต่าง ๆ ที่ถือพระเวทเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อมีการขยายออกไปมากก็มีปัญหา และคำตอบปัญหาเหล่านั้นก็มีมากด้วย นี่เองเป็นทางให้เกิดความแตกต่างทางทฤษฎีขึ้น เมื่อมีความคิดเห็นต่างกันเช่นนี้ ก็ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำให้หลักทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านั้นเข้าเป็นระบบเดียว ทั้งนี้เพื่อที่จะแสดงให้เห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งซ่อนอยู่ภายใต้แห่งความแตกต่างกันเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้ท่านพาทรายณะ เวยาสา จึงได้เขียน "พรหมสูตร" หรือ "เวททานถะ สูตร" ขึ้นประมาณ ค.ศ. 400

ท่านเวยาสาเป็นอาจารย์ผู้มีชื่อเสียงของสำนักปรัชญาเวททานถะ เป็นผู้แตกฉานในพระเวทอย่างยิ่ง ทั้งที่ได้เป็นฤาษี เป็นพราราวาสครองเรือนตลอดชีวิต แต่สามารถแต่งคัมภีร์อธิบายความรู้ปรัชญาของพระเวทได้ชัดเจนที่สุด^(๑)

พรหมสูตร

พรหมสูตรมี 4 บท คือ บทแรกว่าด้วย สมวาสะ คือความเชื่อมแน่นกัน (coherence) ของหลักธรรมในคัมภีร์อุปนิษัท บทที่ 2 ว่าด้วย วิโรชะ คือความไม่ขัดแย้งกันทางทฤษฎีและปฏิบัติได้ตั้งไว้แล้ว บทที่ 3 ว่าด้วย สาชณะ คือวิธีการที่จะศึกษาให้รู้แจ้งสัจธรรม และบทที่ 4 ว่าด้วย ผล คือสิ่งที่พึงได้จากการศึกษาตามวิธีการดังกล่าว

มูลกำเนิดของปรัชญาเวททานถะ

แต่เนื่องจากพรหมสูตรนี้ มีเนื้อความถ้อยมากเกินไป กลุ่มเครือไม้กระจำง ไม้จุกใจ คนในยุคนั้นมา ฉะนั้นจึงมีนักปรัชญาหลายท่านพากันเขียนคัมภีร์ภาษาชะ หรืออรรดาชาขึ้น แก่ความในพรหมสูตรของท่านพาทรายณะนี้อีก ผู้เขียนแต่ละท่านก็แสดงออกให้เห็นว่าคำอธิบายของท่านเท่านั้น ถูกต้องตรงตามคัมภีร์อุปนิษัทและพรหมสูตร นี่ก็เป็นสาเหตุให้เกิดการตีความพรหมสูตรแตกแยกกันไปอีก ผู้เขียนภาษาชะแต่ละท่านก็ไม่ยอมว่าของตัวผิด ล้วนแต่อ้างว่าของตัวถูกทั้งนั้น ฉะนั้นจึงเกิดระบบปรัชญาเวททานถะขึ้นหลายแบบ และผู้เขียนคัมภีร์ภาษาชะแต่ละท่านจึงกลายเป็นผู้ก่อตั้งสำนักปรัชญาเวททานถะแบบนั้น ๆ ไป ผู้ก่อตั้งสำนัก

^๑ กิริตี บุญเจือ, รายงานผลการวิจัยปรัชญาอินเดีย, หน้า 21.

ปรัชญาเวทาคะที่สำคัญ ๆ มี ท่านสังกรจารย์ ท่านรามานูช ท่านมีธวะ ท่านวัลลก ท่านนิมพารกะ และยังมีคนอื่น ๆ อีกหลายท่าน ท่านเหล่านี้ แต่ละท่านก็มีสาธุศรัทธาทั้งนักบวชและคฤหัสถ์มากมาย เหตุนี้กระมัง ปรัชญาเวทาคะจึงฝังเข้าไปในสายเลือดของคนอินเดียจำนวนล้าน และตั้งอยู่นานจนบัดนี้

ท่านอาจารย์ สมิตร บุรวาส ผู้สนใจค้นคว้าเกี่ยวกับปรัชญาอินเดียอย่างลึกซึ้ง ได้กล่าววิจารณ์ปรัชญาเวทาคะไว้ว่า

"ปรัชญาเวทาคะ เป็นเพียงชั้นหนึ่งในการพัฒนาการของปรัชญาพระเวท และอยู่ในสายวิวัฒนาการทางปรัชญาจิตนิยมของพวกพราหมณ์อารยัน เวทาคะไม่ได้ทั้งคำสอนในสาขชยะเกี่ยวกับธรรมชาติหรือประภคติ แต่ได้ห้ห้คำสอนนี้เสียด้วย ะเปาะะจิตนิยมเวทาคะสาธยายการศนะของต่น่าฟังกว่าสาขชยะหรือไวเศษิก กล่าวคือ ได้แสดงความคิดไว้อย่างชัดแจ้งมาก ทั้งยังรวบรวมความคิดทางปรัชญาของโบราณกาลไว้มากมายด้วย จึงเป็นงานชิ้นที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

อนึ่งปรัชญาเวทาคะหรือพราหมณ์สูตรนี้ แม้จะเชื่อกันว่ามีมาก่อนพุทธกาลก็ตาม เมื่อตรวจดูเนื้อความแล้วกลับปรากฏว่า น่าจะรวบรวมขึ้นหลังพุทธกาลกว่า 500 ปี เพราะมีหลักฐานแสดงว่า มีข้อความที่วิพากษ์วิจารณ์ปรัชญาพหุชยะและพหุชปรัชญาด้วย ที่จริงเวทาคะทำการโจมตีปรัชญาที่เป็นเสี้ยนหนามของต่นทั้งหมด คือสาขชยะ ไวเศษิก ปาสุบต ปิฏจระ จารวาก เช่นและพหุช ทั้งนี้ก็เพื่อเหยียบบัลลังก์อื่น และยกบัลลังก์ของต่น แต่แม้เวทาคะจะเหยียบย่ำคำสอนของสาขชยะก็ตาม ก็ได้อาศัยแก่นความคิดของสาขชยะนั่นเอง เป็นมูลฐานปรัชญาเวทาคะ เพียงแต่ว่า ได้นำมาตีความเสียใหม่ตามทระศนะจิตนิยมของพราหมณ์อารยันเท่านั้น

เวทาคะเป็นปรัชญาที่ชาวอินเดีย-โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกฮินดู-เลื่อมใสอยู่ในเวลานี้ ถัดไปก็ได้นัก ภควัตติดา และโยคสูตร เวทาคะเป็นรากใ้้ของปรัชญาเกี่ยวกับพระเป็นเจ้าของชาวยุโรปด้วย จึงมีความสำคัญเป็นอันมากในการให้ทระศนะทางปรัชญาแก่ชาวโลก⁽¹⁾

¹ สมิตร บุรวาส, ปรัชญาพราหมณ์สมัยพุทธกาล, หน้า 360-362.

สำนักเวทานตะผนวกเอาปรัชญาต่าง ๆ ทั้งในศาสนาพราหมณ์ และนอกศาสนาพราหมณ์ เพื่อสร้างระบบปรัชญาฮินดูขึ้นอย่างลึกซึ้งกว้างขวาง ศาสนาพราหมณ์จึงเปลี่ยนสภาพเป็นศาสนาฮินดูตั้งแต่นั้น

ปรัชญาเวทานตะสร้างความมั่นคงให้แก่ศาสนาที่ปรับปรุงใหม่อย่างยิ่ง จนทำให้ลัทธิอื่น ๆ ยอมรวมตัวเข้ากับศาสนาฮินดู และปรัชญาเวทานตะกลายเป็นปรัชญาของชมพูทวีปต่อมาอีกนาน

ชาวบ้านที่เข้าไปไม่ถึงปรัชญาก็ยึดเอาด้านลึกลับซึ่งปฏิบัติกันในรูปไสยศาสตร์เป็นหลักยึดเหนี่ยวในศาสนาฮินดู ลัทธิที่ประชาชนเลื่อมใสกันมากได้แก่ลัทธิไสวะและไวษณะ

นักปรัชญาเวทานตะก็ใจกว้างพอที่จะยอมให้แต่ละคนนับถือศาสนาได้ตามระดับความรู้ของตน การยอมเช่นนี้ให้ทั้งผลดีและผลเสียแก่ศาสนาฮินดู ผลดีก็คือ ทำให้ศาสนาฮินดูเป็นศาสนาที่มีผู้นับถืออย่างกว้างขวางในทุกระดับชั้น ผลเสียก็คือ เกิดความเลอะเลือนงายในการปฏิบัติจนกลายเป็นจุดอ่อนให้บุคคลภายนอกโจมตีได้ ในที่สุดก็จะต้องมีการปฏิรูปกันในเวลาอันควร¹⁾

คัมภีร์ความรู้ของปรัชญาเวทานตะ ได้มีการรวบรวมและแก้ไขตามความเหมาะสม โดยท่านยาสผู้นี้ ต่อมาได้ฉายาว่า "เวทยาส" ที่เรียกว่า เวทยาส ก็เพราะว่า ท่านผู้นี้ได้เขียนตำรับตำราต่าง ๆ ไว้มากมาย คือตำราปุราณะ ทั้ง 18 รวมทั้งมหาภารตะ กับภควัทคีตา ตลอดจนพรหมสูตร และอุตตรมีมางสา ทั้งยังเป็นผู้จัดพระเวททั้ง 4 ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยด้วย ด้วยเหตุนี้เอง เขาจึงมีคำว่าเวทหน้าหน้าชื่อของเขา ยาสเขียนกระทิงตำราโหราศาสตร์ ซึ่งทำไว้หลายเล่ม

อภิปรัชญาของเวทานตะ

ทรรศนะเกี่ยวกับพรหมของเวทานตะ

คัมภีร์เวทานตะกล่าวถึงพรหม หรือพระเป็นเจ้าสูงสุดว่า

พรหมคือผู้สร้าง ผู้หล่อเลี้ยงดำรงรักษา และผู้ทำให้สกลโลกนี้ประดิษฐ์ไป

¹⁾ กัรติ บุญเจือ, รายงานผลการวิจัยปรัชญาฮินดู, หน้า 39-40.

พรหมเป็นผู้สร้างสกลโลกที่มีอาณาภาพยิ่ง และเป็นผู้ประสาทพระเวท อันเป็นปัญญา
สูงสุดแก่โลก

เวทानตะเสนอหลักการอันสำคัญที่สุดไว้ว่า พระเป็นเจ้าของเจ้าสูงสุดทรงเป็นทั้งเหตุทาง
วัตถุ และเหตุทางปัญญาของสกลโลก

เวทานตะกล่าวว่า ในสกลโลกนี้คงมีสิ่งเดียวเท่านั้น นอกจากนั้นก็ไม่มีอะไรอีก
แล้วก็บรรยายธรรมชาติของ "สิ่งเดียว" คือพระเป็นเจ้าของเจ้าสูงสุดนี้ต่อไป

ฉานโทคะยกกล่าวว่า พระเป็นเจ้าของเจ้าสูงสุดทรงปรารถนาจะเป็นหลายและบังเกิดผล
ไปบุลย์ พระองค์จึงกลายจากหนึ่งเดียวเป็นหลาย

ด้วยประการฉะนี้พระองค์จึงเป็นจิตที่รู้สึกนึกคิดและรู้เหตุรู้ผล ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ไร้
ความรู้สึกนึกคิดเช่นประภคติของสังขหะ

ต้นเหตุของสกลโลกอันทรงอาณาภาพ ทรงปัญญาสูงสุด และมีความรู้สึกนึกคิดนี้ ช่อม
จำเป็นอยู่เองที่จะพึงมีความสุข พระองค์คือปुरुषผู้มีสีทองรุ่งเรือง ดังที่เห็นได้ในดวงอาทิตย์
และดวงดาวของมนุษย์ พระองค์คืออากาศธาตุซึ่งให้กำเนิดสิ่งทั้งปวง และซึ่งสิ่งทั้งปวง
ประลัยลงเป็นธาตุนั้น พระองค์คือปราณซึ่งให้กำเนิดสิ่งทั้งปวง และซึ่งสัตว์โลกทั้งปวง
ประลัยลงเป็นสิ่งนั้น พระองค์คือแสงที่ทออยู่บนสวรรค์และทุกหนทุกแห่งทั้งเบื้องบนและเบื้อง
ล่าง และทออยู่ในที่ทั้งปวงตลอดโลกนี้กับในกายมนุษย์ด้วย พระองค์คือปราณและอาดมันที่
ทรงปัญญา เกือบแก่ เป็นอมฤต และมีความสุข (จากฉานโทคะยกกับกฤษติภิก)

พรหมเป็นสิ่ง เกือบแก่ เป็นผู้แทรกซึมสิ่งทั้งปวงและทรงคุณปัญญาอย่างยิ่ง พระองค์
ทรงพอพระทัยอยู่เป็นนิจ บริสุทธิอยู่เป็นนิจ มีปรัชญาสูงยิ่ง และเป็นอิสระ พระองค์คือ
เชาวนปัญญาและโสมนัส

พรหมคือพระเป็นเจ้าของเจ้าสูงสุด เป็นสิ่งที่เลิศสุดด้วยประการทั้งปวง และแทรกซึม
กายของคนเราแต่ละคน พระองค์ทรงสถิตอยู่ในส่วนลึกที่สุดของสิ่งทั้งปวง พระองค์
ทรงครอบงำและควบคุมสกลโลกให้ดำเนินไปอย่าง เป็นระเบียบด้วย

เมื่อระบุงถึงพรหมอย่างนั้นแล้ว พรหมสูตรก็ทำการป้องกันหลักคิดของตนในกรณีที่พร
หมเป็นทั้งต้นเหตุทางวัตถุและต้นเหตุทางปัญญาของสกลโลกดังนี้

ที่พรหมสูตรกล่าวว่า พรหมเป็นทั้งเหตุและผลในเวลาเดียวกันโดยเหตุกับผลเป็นสิ่ง
เดียวกันหรือเป็นสิ่งที่เหมือนกันนั้น มีข้อโต้แย้งของฝ่ายตรงข้ามว่า เหตุกับผลไม่ใช่สิ่งที่

เหมือนกัน ฝ่ายตรงข้ามอ้างว่า ตัวอย่างเหตุกับผลที่ไม่เหมือนกันนั้นมีมากมาย เช่น เป็นต้นว่า หนักกับเบาซึ่งไม่มีความรู้สึก งดได้จากกายสัตว์ที่มีความรู้สึก และนอนต่าง ๆ ซึ่งมีความรู้สึก เกิดขึ้นได้จากต้นกำเนิดที่ไร้ชีวิต อาทิ ชีวีว เป็นต้น แต่ข้อนี้พรหมสูตรได้โต้กลับว่า ที่ว่าหนักกับเบาแตกต่างจากกาย และชีวีวแตกต่างจากนอนนั้น ที่จริงหาได้แตกต่างไม่ เพราะสิ่งหนึ่งได้แปลงรูปไปเป็นอีกสิ่งหนึ่ง คือสิ่งที่ไร้ชีวิตแปลงรูปไปเป็นสิ่งที่มีชีวิต ดังนั้นจะว่า 2 สิ่งนี้ไม่เหมือนกันหาได้ไม่ มติของเวทาคณะที่ว่า เหตุกับผลเป็นสิ่งที่เหมือนกัน จึงยังคงฟังได้อยู่

ส่วนความคิดเรื่องปริมาณที่ว่างประกอบขึ้นเป็นสิ่งทั้งปวงนั้น เวทาคณะว่า อาจพิสูจน์ล้มเลิกเสียได้ เพราะว่า หากปริมาณเป็นรูปธาตุ-ไม่ใช่จิตที่ทรงปัญญาแล้วจะสร้างอะไรขึ้นหาได้ไม่

ฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้างอีกว่า ผู้โสมนัสย่อมไม่ใช่สิ่งเดียวกับอารมณ์ที่ก่อให้เกิดความโสมนัส ซึ่งไปกว่านี้ อารมณ์ที่ตรงข้าม-ที่ก่อให้เกิดความโสมนัส-ก็มีอยู่ จึงเห็นได้ว่า ไม่ใช่สิ่งเดียวกันแน่นอน ฉะนั้นพรหมย่อมเป็นหนึ่งในสิ่งเดียวกับตนเอง คือเป็นสิ่งเดียวกับธรรมชาติทั้งปวง และเป็นทั้งผลและเหตุหาได้ไม่

ข้อนี้พรหมสูตรได้ว่า ขอให้ดูตัวอย่างทะเลอันไพศาลเกิด ทะเลย่อมเป็นหนึ่งใน-เป็นเอกเฉพาะตัว แต่ในเวลาเดียวกันก็ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ซึ่งดูประหนึ่งไม่ใช่สิ่งเดียวกับทะเล คลื่นก็ดี ฟองน้ำก็ดี น้ำที่แตกกระจายก็ดี หอดน้ำหรือพรายน้ำหรือน้ำในรูปร่างอื่นจากนั้นก็ดี ล้วนปรากฏแตกต่างกันไปทั้งนั้น แต่ใครเล่ากล้ากล่าวว่า สิ่งที่แตกต่างกันเหล่านี้ไม่ใช่ส่วนต่าง ๆ ของทะเล เพราะที่แท้แล้ว สิ่งที่แตกต่างกันเหล่านี้ก็รวมกันเป็นทะเลนั่นเอง ดังนั้นเอง เวทาคณะจึงมีมติว่า ผลกับเหตุเป็นสิ่งเดียวกันหรือเป็นสิ่งที่เหมือนกัน

เวทาคณะสอนว่า ผลหาใช่อะไรอื่นที่แตกต่างไปจากเหตุของมันไม่ พรหมเป็นหนึ่งในไม่มีสอง ไม่ได้เป็นอื่นจากอาตมันที่สถิตในกาย ไม่ได้อยู่แยกจากอาตมัน พรหมคืออาตมัน และอาตมันคือพรหม แต่แม้กระนั้นก็ตามพรหมก็ได้สร้างเฉพาะสิ่งที่พระองค์ทรงต้องการ หรือที่เป็นประโยชน์ต่อพระองค์เท่านั้น หากสร้างสิ่งอื่น ๆ นอกจากนี้ไว้ด้วย โลกเดี๋ยวนี้เองแสดงเพชร-หิน-หอย ฯลฯ ให้ปรากฏได้ฉับไฉน ดินอย่างเดียวกันนี้เองให้กำเนิดพืช นานาชนิดได้ฉับไฉน อาหารอย่างเดียวกันนี้เองแปลงไปเป็นสิ่งทั้งปวงที่ออกมาจากกาย อาทิ ขน เล็บ ฯลฯ ได้ฉับไฉน พรหมก็ย่อมแปลงไปเป็นสิ่งทั้งปวงได้ฉับนั้น

ทำนองเดียวกับที่นมแปลงเป็นไซ และน้ำแปลงเป็นน้ำแข็ง พรหมย่อมแปลงตัวไป
ได้ต่าง ๆ หลายอย่างหลายประการโดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือ หรือปัจจัยภายนอกแต่อย่าง
ใด ในทำนองเดียวกันนี้ แมงมุมก็ชักใยออกจากเนื้อตัวเองได้ ปิศาจปรากฏเป็นรูปร่าง
ต่าง ๆ ได้ อีกทิวพันธุ์โดยไม่ต้องมีตัวผู้ได้ ต้นบัวแพร่พันธุ์จากบ่อหนึ่งไปยังอีกบ่อหนึ่งโดย
ไม่เคลื่อนไหวได้ ฝ่ายตรงข้ามได้เสนอข้อคัดง้างว่า พรหมย่อมเป็นอย่างเดียวโดยทั่วและ
หาได้มีส่วนประกอบต่าง ๆ ไม่ แต่ข้อคัดง้างนี้หาถูกต้องไม่ พรหมไม่ได้แปลงตัวไปเป็นทุก
สิ่งทุกอย่างเท่าที่ปรากฏในโลกนี้ เพราะสิ่งต่าง ๆ แต่ละสิ่งโดยเฉพา ก็อาจแปลงตัวไป
เป็นสิ่งอื่นได้ จิตเดียวเมื่อฝันไปสามารถแปลงไปได้ต่าง ๆ ปิศาจตัวเดียวย่อมสามารถ
จำแลงกายเป็นร่างที่ลวงตาหรือปลอมแปลงไปได้ต่าง ๆ นี่เป็นตัวอย่าง

พรหมมีอำนาจซึ่ง สามารถกระทำการทั้งปวงได้โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือหรือ
อวัยวะใด ๆ พรหมสร้างสกลโลกขึ้นจากเจตนารมณ์ของพระองค์เอง สกลโลกหาได้เกิด
จากธรรมชาติหรือสิ่งอื่นใดไม่

ฝ่ายตรงข้ามได้อ้างว่า หากพรหมคุ้มครองโลกอยู่จริงจึงมีความยุติธรรมและ
ความโหดร้ายในโลกด้วยเล่า ข้อนี้เวทาคะกล่าวแก้ว่า บางคนมีความสุข บางคนมีความ
ทุกข์ บางคนมีทั้งความสุขและความทุกข์ แต่นี้เป็นกัมมวิบากตามกุศลและอกุศลที่ทำไว้ต่าง
หาก หาใช่เป็นการบันดาลของพรหมไม่ กัมมวิบากย่อมตกแต่งภพใหม่ให้แก่คนทุกคน คนเรา
จึงยอมเป็นไปตามกรรมที่ทำไว้ อันได้แก่ กุศลกรรมและอกุศลกรรมที่ทำไว้ในภพก่อน เมฆ
ฝนย่อมโปรยเมล็ดพันธุ์ไปที่ใดโดยไม่เจาะจงและไม่บังคับ แต่แม้กระนั้นพืชที่งอกด้วยน้ำฝนก็แตก
ต่างกันไปตามเมล็ดพันธุ์ของมัน พรหมเปรียบได้กับเมฆฝน พืชที่งอกคือนรชน เมล็ดพันธุ์คือ
กุศลและอกุศลที่ทำไว้ นรชนจึงยอมเป็นไปตามกรรมที่ทำไว้ หาได้เป็นไปตามพรหมลิขิตไม่

เมื่อได้พิสูจน์ให้เห็นว่า พระเป็นเจ้าสูงสุดเป็นทั้งเหตุทางวัตถุและเหตุทางปัญญา
ของสกลโลก และสกลโลกมิได้มีต้นเหตุอื่นใดอันเป็นธรรมชาติ ไม่ว่าจะ เป็นประภคติหรือ
ปรมาณูแล้วไชรั เวทาคะก็อธิบายคำว่า "สร้าง" ซึ่งปรากฏตามทีต่าง ๆ มากหลายใน
อุปนิษัต

เวทาคะกล่าวว่า พรหมเป็นผู้สร้างอากาศธาตุและวาโยธาตุ แต่ตัวพรหมเองไม่
มีต้นเงื่อน ไม่มีใครสร้างไว้ พรหมไม่มีผู้สร้างก็เพราะพระองค์เที่ยงแท้ ไม่มีเบื้องต้นและ
เบื้องปลาย ต่อจากอากาศและวาโย เตโช-อาโป-และปรวิ ก็บังเกิดขึ้นจากพรหมตาม
ลำดับกันไป อย่างหนึ่งเกิดจากอีกอย่างหนึ่ง เตโชเกิดจากวาโย วาโยเกิดจากอากาศ

(อาโปเกิดจากเตโช และปฐวีเกิดจากอาโป) มีข้อความระบุถึงธาตุปฐวีตามที่ต่าง ๆ ในความหมายอย่างอื่นเช่นมีระบุไว้ว่า อาหาร (ซึ่งเป็นปฐวีธาตุ-คือผักต่าง ๆ ที่กินได้) เกิดจากน้ำ เพราะฝนทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ และอาหารงอกขึ้นบนดินนี้ เวทานตะกล่าวว่า นี่มิได้เป็นไปเองตามธรรมชาติ แต่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพรหม เวทานตะระบุไว้ด้วยว่า ในยุคที่ภพทั้งหลายถึงซึ่งอาการประลัย ธาตุต่าง ๆ จะเข้ารวมเป็นสิ่งเดียวกันในอาการที่ตรงข้ามกับเวลาเกิด และจะถูกกลืนเข้าสู่ที่เดิมคือพรหมนั่นเอง

ทรรศนะ เรื่องอาตมมันของปรัชญา เวทานตะ

พุทธิ-มโน-อายตนะและอวัยวะกระทำกรต่าง ๆ อันมีประจำอยู่ในปฐมธาตุต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นและกลืนเข้าสู่ที่เดิมตามลำดับก่อนหลังเช่นเดียวกัน คือเป็นไปในอาการเช่นเดียวกับธาตุที่ประกอบขึ้นเป็นสิ่งเหล่านี้

เราไม่อาจกล่าวได้ว่า อาตมมันมีการบังเกิดและการกลืนเข้าสู่ที่เดิม หรือมีการเกิดดับเช่นเดียวกันที่กล่าวมาแล้ว การเกิดดับเป็นไปเฉพาะกาลของนรชน ซึ่งเป็นวัตถุเท่านั้น ส่วนอาตมมันหาได้เกิดดับด้วยไม่ พระเวทกล่าวว่า ชีวาตมันเหมือนประกายไฟ แต่ละเม็ดที่แตกออกมาจากเปลวไฟใหญ่ที่กำลังลุกโชนอยู่ ซึ่งแม้จะเป็นส่วนหนึ่งของส่วนใหญ่นี้ ก็เป็นไฟเช่นเดียวกันทุกประการ พรหมสูตรจึงระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ด้วยเหตุนี้ชีวาตมันจึงเที่ยงแท้และไม่มีเกิดไม่มีดับ การปรากฏขึ้นของชีวาตมันไม่ใช่การเกิด และไม่ใช่ว่าสิ่งที่ถูกสร้างไว้แต่ดั้งเดิม ชีวาตมันคือสิ่งที่รู้โดยตลอดกาล และมีความรู้สึกโดยตลอดไป ไม่ใช่รู้ได้เฉพาะเมื่อมันพบกับพุทธิมาร่วมกันอยู่ตามโอกาสอันเหมาะสม ดังที่ศิษย์ของมหาฤาษีภิกษาทเชื่อกันอยู่ ที่ฝ่ายตรงข้ามกล่าวว่า ชีวาตมันไม่มีความรู้สึกระหว่างการหลับสนิทประการหนึ่ง วิสฤทธิภาพประการหนึ่ง และการเข้าภวังค์อีกประการหนึ่งนั้น ฝ่ายพรหมสูตรก็ว่า ไม่ใช่ว่าความรู้สึกจะไม่มี หากเป็นด้วยไม่ได้รับอารมณ์ต่างหาก ส่วนอำนาจรู้นั้นยังคงมีอยู่เช่นเดิมตลอดเวลา

ชีวาตมันไม่มีความจำกัดแม้การสืบชาติจะบังชี้เข้าไปในทำนองนั้น และไม่ใช่ว่าสิ่งเล็กน้อย-สถิตอยู่ในหัวใจ-มีขนาดไม่ใหญ่กว่าหนึ่งใน 100 ส่วนของหนึ่งส่วนใน 100 ส่วนของปลาเสี้ยนหม ตรงกันข้ามที่เดิชา เนื่องจากชีวาตมันเป็นสิ่งเดียวกับพรหม-พระเป็นเจ้าสูงสุด ชีวาตมันย่อมมีอนันตสภาพตามไปด้วย

ชีวาตมันเป็นสิ่งที่มีพฤติกรรม ไม่ใช่สิ่งที่เฉื่อยเฉยดังสาขากล่าวในกรณีของปุรุษ
อย่างไรก็ตาม เวทนานตะได้ระบุว่า พฤติกรรมของชีวาตมันไม่ใช่ลักษณะที่จำเป็น หากเกิด
ตามโอกาสอันวช ช่างไม้ผู้มีเครื่องมือช่างไม้อยู่ในมือ ย่อมทำงานไปและทรมาณกาชไป
แต่เมื่อวางเครื่องมือเสียแล้ว ก็ย่อมได้หยุดพักและเกิดความเบาใจฉันทิต ชีวาตมันเมื่อร่วม
อยู่กับเครื่องมือคืออายตนะและอินทรีย์ต่าง ๆ ก็ฉันทิตนั้น ย่อมมีพฤติกรรมเช่นเดียวกัน และเมื่อ
วางสิ่งเหล่านี้ลงเสียแล้ว ก็ย่อมหยุดพักและเกิดความเบาใจฉันทิตได้

พรหมผู้ปกครองสูงสุดของสกลโลกเป็นเหตุให้ชีวาตมันมีพฤติกรรมไปตามเจตนาธรรม
ของตน เพราะว่าโดยที่มิมีเหตุจากอวิชชา พรหมย่อมชักนำให้ชีวาตมันกระทำกรรมตามความ
ประสงค์ ตลอดจนชักนำให้บรรลุลุภภาพความหลุดพ้นกับความสุขสงบในเบื้องปลายด้วย
ปรมาตมันชักนำให้ชีวาตมันมีพฤติกรรมไปตามกุศลหรืออกุศลวิบาก เสมือนเมฆฝนที่ให้ความ
อุดมสมบูรณ์แก่ปฐพีกลุ่มเดียว ทำให้เมล็ดพืชพันธุ์ต่าง ๆ งอกขึ้นมากมายหลายอย่าง เกิดผล
เป็นพืชนานาชนิดตามเมล็ดพืชพันธุ์นั้น ๆ ได้ ปรมาตมันเทียบได้กับเมฆฝนที่ให้ความอุดม
สมบูรณ์ เมล็ดพืชคือขันธสันดานของชีวาตมันอันสืบมาจากชาติก่อน เจตนาธรรมเดิมของชีวาต
มันก็อยู่ในขันธสันดานนี้ เมื่อเรขานเกิดขึ้นเขาย่อมมีพฤติกรรมไปตามเจตนาธรรมนี้และประสบ
เคราะห์กรรมต่าง ๆ อันเทียบได้กับพืชนานาชนิดที่เกิดขึ้น ซึ่งก็เห็นได้ว่า มีน้ำฝนจากเมฆ
ฝนเป็นปัจจัยอยู่ ปรมาตมันบังคับชีวาตมันให้ประสบเคราะห์กรรมต่าง ๆ ตามวิธีดังกล่าวมา
นี้แล

ชีวาตมันเป็นส่วนหนึ่งของปรมาตมันเหมือนประกายไฟ เป็นส่วนของไฟทั้งกองฉะนั้น
ความสัมพันธ์นี้ไม่ใช่อย่างนายกับคนใช้หรือผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้อำนาจ แต่เป็นในทำนอง
ทั้งหมดกับส่วนประกอบ อย่างไรก็ตาม ปรมาตมันก็มีได้ร่วมสุขทุกข์กับชีวาตมันดังที่ชีวาตมัน
ได้รับระหว่างที่ร่วมอยู่ในกาย และเกิดมีเวทนาขันกับอารมณ์ที่ได้รับเสมือนหนึ่งแสงอาทิตย์
หรือแสงจันทร์ย่อมปรากฏเหมือนกับสิ่งสะท้อนแสงนั้น แต่ที่หาใช่สิ่งนั้นไม่ฉันทิตนั้น

เสมือนหนึ่งภาพของดวงอาทิตย์ที่สะท้อนจากพื้นน้ำไหวตัว สิ้นสะท้อนไปด้วย
การกระเพื่อมของน้ำในบ่อโดยมิได้เกี่ยวข้องกับแต่อย่างใดกับเงาอื่น ๆ ในน้ำ หรือกับดวง
อาทิตย์เอง ทุกข์สุขของคน ๆ หนึ่งก็ย่อมไม่มีผลต่ออีกคนหนึ่งหรือต่อปรมาตมันเช่นกัน⁽¹⁾

¹ สัมมัต บวราราศ, ปรัชญาพราหมณ์ในสมัยพุทธกาล, หน้า 365-375.

พรหมันกับอาดมัน

อาดมันคือผู้เสวยสุข เสวยทุกข์ ผู้รู้ ผู้จดจำสิ่งต่าง ๆ ขณะที่ตื่นอยู่และนอนหลับ อาดมันหนึ่งมีอยู่ในคนหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นอาดมันจึงมากเท่ากับจำนวนคน แต่ละคนมีอาดมันของตน เมื่อคนตายอาดมันก็จะไปถือกำเนิดใหม่ตามกรรมที่ทำไว้

การที่เชื่อว่ามีอาดมันก็เพราะทุกคนมีความเชื่อว่าคุณเองมีอยู่ไม่มีใครคิดว่าตนเองไม่มี หรือตรงกับที่เคสท์คาร์ตกล่าวว่า "I think therefore I exist" ความคิดเกิดจากผู้คิด เมื่อมีความคิดก็ต้องมีผู้คิด จะปฏิเสธไม่ได้

ปรัชญาเวทานตะถือว่า พรหมันกับอาดมันเป็นอย่างเดียวกัน แต่ที่แตกต่างก็เพราะอาดมันเข้าใจผิด กล่าวคือ เมื่ออาดมันมาอยู่ในร่างของคนจะถูกคุมขัง ข้างอกก็เลสที่มาจากยวนทาง หู ตา จมูก ลิ้น กาย และใจ มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็ทำให้ออาดมันสำคัญผิดไปยึดมั่นถือมั่นในสิ่งนั้น ๆ ว่าเป็นตัวเป็นตน จึงเกิดอหังการว่านั่นเป็นเรา นั่นของเรา ทำให้ออาดมันแยกออกร่างกายไม่ได้ แต่กลับหลงผิดคิดว่าร่างกายเป็นตัวตน ร่างกายคืออาดมัน อาดมันคือร่างกาย จึงต้องเสวยสุข ทุกข์ ตามกรรมที่ทำไว้ ทำให้ออาดมันต้องเศร้าหมองห่างไกลจากพรหมันมากขึ้นทุกที ต้องเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่าง ๆ

แต่เมื่อใดอาดมันรู้ซึ้งว่าตนไม่ใช่ร่างกาย และสิ่งต่าง ๆ แล้วพยายามส่ารอกกิเลสทั้งหลายออกให้หมด อาดมันก็จะบรรลุมฤตยะ คือการกลับไปสู่พรหมันตามเดิม ผู้นั้นก็จจะทราบซึ้งว่าตัวเขาเองนั่นแหละคือพรหม

ตุณแก้วต่าง ๆ เมื่อไหลลงทะเลแล้วก็จะละชื่อของตน ๆ กลายเป็นน้ำทะเลเหมือนกันหมด ผู้ที่บรรลุมฤตยะแล้ว แม้จะยังมีชีวิตอยู่ แต่กระแสโลกก็หาได้ครอบงำจิตใจของเขาได้ไม่⁽¹⁾

จริยศาสตร์ของ เวทานตะ

การเวียนว่ายตายเกิดตามทรรศนะ

ของ เวทานตะ

ชีวาตมันอันต่อหุ้มด้วยกายทั้ง 2 คือสุขุมสรีระกับสฤลสรีระดังกล่าว ก็ประกอบกรรมต่าง ๆ ในโลกนี้ ครั้นเวลาตาย สฤลสรีระอันประกอบด้วยธาตุต่าง ๆ ก็ประลัยลงเป็นธาตุนี้ ๆ ตามเดิม

¹ ฝัน ตอกบัว, ปรัชญาอินเดีย, หน้า 35.

ส่วนอาตมัยกับสุมสุรีระอันจะสืบต่อไปยังชาติหน้า ภพหน้า ก็ไปสู่ชาติและภพอื่นเพื่อ
รับกุศลกรรมวิบากและอกุศลกรรมวิบากที่นั้น

เวทนานตะระบุว่า คนที่ทำบาปจะไปสู่นรกขุมต่าง ๆ มีพญามคธคอยดูแลอยู่ คนที่ทำ
บุญจะไปสู่สวรรค์เบื้องบน และจะเสวยผลจากกุศลกรรมนั้น จากนั้นก็จะกลับมาสู่โลกนี้และ
ถือกำเนิดในร่างใหม่ และกระทำกรรมด้วยภพนั้นตามชั้นสันดานที่สืบมาจากภพก่อน

เวทนานตะได้บรรยายการเกิดไว้อย่างน่าฟังดังนี้ ก่อนจะเกิดชีวิตมันไปสู่
ดวงจันทร์ก่อน จากนั้นก็เข้าสู่ภาวะใหม่ซึ่งคล้ายคลึงกับอากาศ-ลม-ไอ-หมอก-เมฆ และฝน
สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากกันตามลำดับ ต่อมาฝนก็ตกลงสู่พื้นดิน ชาวหรือพืชต่าง ๆ ก็ดูดชีวิตมัน
เข้าไป ในการนี้กินเวลาเดี๋ยวเดี๋ยวนั้น ต่อมาสัตว์ต่าง ๆ ก็กินพืชเข้าไป แล้วเมื่อสัตว์
ผสมพันธุ์กัน ชีวิตมันก็เคลื่อนเข้าสู่เมล็ด จากนั้นก็เกิดกายและชีวิตใหม่ขึ้นในโลก

โมกษะของเวทนานตะ

คนที่มียุญาที่พ้นแล้วจากอาสวะทั้งปวงในโลกก็ขึ้นไปได้ถึงพรหมโลก และหากได้
บรรลุมุขมโคธบริบูรณ์แล้ว ก็จะเข้าร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรหมในทันทีนั้น

การบรรลุพรหมนี้คือโมกษะหรือมukti-การหลุดพ้นหรือการบรรลุโพธิญาณ เวทนานตะ
ได้ระบุถึงมukti 3 ชั้น คือ

- (1) ชั้นไม่มีตัวตน นี้ได้แก่การเข้าร่วมเป็นหนึ่งเดียวกับพรหมอย่างบริบูรณ์
- (2) ชั้นไม่บริบูรณ์ นี้ได้แก่การไปสู่พรหมโลกหรือสวรรค์ชั้นสูง ๆ
- (3) ชั้นมีพันทุกคืนนี้ได้แก่การบรรลุอิทธิวิสัยระหว่างมีชีวิตอยู่ คือได้มาซึ่งอิทธิฤทธิ์

ต่าง ๆ

แต่จะบรรลุมuktiได้อย่างไร? เวทนานตะได้อ้างถึงมรรควิถี 3 ประการ แต่ได้ระบุ
ถึงวิถีสุดท้ายเป็นส่วนใหญ่

วิถีแรก : มuktiอาจได้มาด้วยการทำบุญในศาสนา อาทิ การประกอบอักษะหรือ
อัญกรรมหรือผลกรรมอื่นใด และด้วยการประกอบพิธีกรรมหรือชนบประเพณีต่าง ๆ ทาง
ศาสนา ดังมีกล่าวอธิบายไว้ในพระเวทและปุราณะมีบางสาได้ให้เหตุผลคุ้มกันไว้ดีแล้ว พระฤ
ษีองค์หนึ่งกล่าวว่า การปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ ดังกำหนดไว้ในพระเวทด้วยวิริยะ อุตสาหะ
อย่างเคร่งครัด จะช่วยให้บรรลุมuktiได้ ผู้ใดพ้นแล้วจากภพด้วยการชำระใจให้บริสุทธิ์
หากปรารถนามuktiพึงปฏิบัติตามคำสอนในพระเวทเกิด

วิธีที่ 2 : ได้แก่ศรัทธาหรือความภักดีต่อพระเป็นเจ้าอย่างถึงขนาด ดังมีคำกล่าวในคัมภีร์ที่ว่า "ผู้ใดกระทำกรรมเพื่อเรา ใส่ใจในตัวเรา ภักดีต่อเรา ไม่เห็นแก่ประโยชน์และไม่มียึดถือสัตว์โลกใด ๆ ผู้นั้นแลย่อมมาสู่เรา" คำกล่าวนี้เป็นของพระกฤษณะ ซึ่งเป็นองค์พรหมเอง

วิธีที่ 3 : ปรัชญาเวทานตะมีความตั้งใจเป็นพิเศษที่จะสอนวิธีให้รชนทราบเวทานตะกล่าวว่า อวิชาคือความไม่รู้ในพระเป็นเจ้าสูงสุดกับธรรมชาติของตัวมนุษย์เองคือโรคภัย ดังนั้นปัญญาหรือความรู้ในพระเป็นเจ้าสูงสุด และธรรมชาติของมนุษย์กับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า จึงเป็นการเยียวยาโรคนี้ ความรู้ดังกล่าวนี้คือสัจจะและความเข้าใจอย่างบริบูรณ์ว่า พรหมเป็นอย่างไร และมนุษย์มีความสัมพันธ์กับพรหมอย่างไร เวทานตะบอกว่าชีวิตมันมักคิดว่าตัวเองเป็นอิสระมีอยู่โดดเดี่ยวเป็นเอกในตน มีเจตนารมณ์เป็นของตัวเอง อาศัยอยู่ในโลกภายนอกตรงใจกลางของสกลโลก ซึ่งประกอบด้วยธาตุต่าง ๆ เช่นเดียวกับกาย นี้คือ ความผิดพลาด อันมหาศาล เวทานตะจึงถือเป็นเรื่องที่โดยเฉพาที่จะแก้ความไม่รู้ความจริงเกี่ยวกับอาตมันของรชนให้หมดไป เวทานตะได้ชี้ให้เห็นว่าทุกสิ่งคือพรหม รชนจึงหาใช้อื่นไถลไม่ หากเป็นพรหมนั่นเอง สกลโลกก็คือพรหม เวทานตะบอกว่า ความปรารถนาทั้งปวงของมนุษย์ก็ดี ความสุขและความทุกข์ทั้งหลายของมนุษย์ก็ดี ล้วนไม่ใช่ของจริงทั้งนั้น ของจริงในสกลโลกคงมีแต่อย่างเดียวคือพรหมผู้เที่ยงแท้และเป็นอนันตะ

แต่การรับคำสอนถ่ายทอดมาสู่ตน หรือยอมรับคำสอนนั้น ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำให้คนเราบรรลุ โภกษ สภาว ได้ รชนยังต้องปลุกฝังญาณนั้นในตนด้วยเพื่อญาณจะได้เข้าถึงวิญญานส่วนลึกที่สุดสำหรับความหลุดพ้นในเบื้องสุด เวทานตะได้ระบุถึงวิธีการอันแน่นอนในการบรรลุ โภกษ สภาว หรือการบรรลุภาวะเข้าร่วมเป็นหนึ่งในเดียวกับพรหมดั้งเดิมในเบื้องสุดของชีวิต ข้อนี้มีคำอธิบายว่า เมื่อได้ญาณมา อวิชาที่ทำลายไป รชนก็จะพบว่าตลอดเวลาเขาตกอยู่ในอำนาจของมาฮา ซึ่งที่จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เขาอยู่เคียงข้างกับพรหมตลอดเวลาที่ได้ชีว

หากประสงค์ญาณอันยิ่งใหญ่ และหากต้องการทำลายอวิชานันท์แล้วนี้ใช้คนเราก็ต้องปฏิบัติตนเป็นการเตรียมตัว ดังข้อแนะนำย่อ ๆ ต่อไปนี้

- (1) ในขั้นต้นรชนพึงศึกษาพระเวทและเวทณะทั้งหลาย

(2) ในชาติก่อนหรือชาตินี้บรรณพิงสละกามทั้งปวงให้สิ้น อาทิ สละสัญญากรรมเพื่อหวังผลในสวรรค์ หรือกรรมอื่นใดที่มีบัญญัติห้ามไว้

(3) พึงกระทำสังฆพันทนะ หรือพิธีกรรมอื่น ๆ ตามที่มีกำหนดไว้โดยการบูชา ด้วยปราณและมน ให้ทำใจให้ปลอดจากโทษทั้งปวง และแน่วแน่ออยู่ในพรหม

(4) ในขั้นต่อมา พึงดำเนินตามวิธีการ 4 วิธี เรียกว่า สาธนะจตุสดยะ คือ

(ก) มองให้เห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่จริงกับสิ่งที่ไม่จริง กล่าวคือ จะต้องมองให้เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีอะไรจริง นอกจากพรหม

(ข) ต้องงดเว้นไม่หวังผลในการกระทำทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

(ค) ทำจิตใจให้ปลอดจากความรู้สึกนึกคิดที่ไม่มุ่งไปสู่พรหม อาทิ ต้องอดทนต่อความเย็นและความร้อน ความสุขและความทุกข์ โดยมองให้เห็นว่า ไม่แตกต่างอะไรกัน เลยแม้แต่น้อย

(ง) ตั้งความปรารถนาให้สิ่งที่จะหลุดพ้นจากตัวของตัวเอง และกลืนเข้าไปในพรหม

เมื่อปฏิบัติตนดังกล่าวเป็นผลสำเร็จแล้ว บรรณจะบรรลุภูมิปัญญาเพียงพอที่จะ เรือนสูงยิ่งขึ้นไปอีก จึงพึงไปหาอาจารย์พร้อมด้วยของถวาย ขอปวารณาตัวเป็นศิษย์ก่อน แล้วขอให้อาจารย์มอบญาณอันยิ่งใหญ่ให้ อันเป็นญาณที่สูงที่สุด เท่าที่บรรณพึงบรรลุได้

วิธีบรรลุญาณเช่นนั้นคือ การบำเพ็ญทานแห่งพระอิศวรกระทั่งบรรลุสมาธิ

เสเตชวาระอุปัชฌ์กล่าวว่า การบำเพ็ญทานเป็นรากเหง้าของญาณในพระเป็นเจ้า สูงสุด ปรัชญาเวทาคณะเรียกการบำเพ็ญทานด้วยชื่อต่าง ๆ กัน ปรัชญานี้ได้กล่าวถึงฐานะ ของผู้ปฏิบัติในการออกแสวงความวิเวก และการปฏิบัติตนอื่น ๆ ที่จำเป็นในการบำเพ็ญ ทาน เวทาคณะสาร ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการต่าง ๆ ที่พึงใช้ในการบรรลุญาณอัน ยิ่งใหญ่ตามที่เวทาคณะประสงค์จะให้เพิ่มขึ้นให้สมบูรณ์ที่สุด วิธีการดังกล่าวมีดังต่อไปนี้คือ

(1) การรับฟัง : นี้ได้แก่การจดจำไว้ในใจซึ่งคำสอนของเวทาคณะเกี่ยวกับ พรหมตั้งแต่ต้นจนจบประการหนึ่ง ได้แก่การปฏิบัติและท่องบ่นเป็นนิมิตประการหนึ่ง ได้แก่การ งดเว้นไม่โต้แย้งข้อความที่อาจารย์สอนประการหนึ่ง ได้แก่การนึกถึงผลอันพึงเกิดจากญาณนี้ ประการหนึ่ง และได้แก่การชื่นชมในเมื่อได้รับคำอธิบายในเรื่องนี้และเมื่อได้แสดงเรื่องนี้ อีกประการหนึ่ง

(2) ความสนใจ : นี้ได้แก่ความสนใจในพระเป็นเจ้าสูงสุดด้วยการสักการบูชา
พระองค์

(3) การเพียรเพ่ง : นี้ได้แก่การเพียรเพ่งพระอัสวารตามคำสอนของอาจารย์

(4) การบำเพ็ญทาน : นี้ได้แก่การนึกให้เห็นว่าพรหมผู้รู้อรามณ์กับตัวอรามณ์เอง
ไม่แตกต่างกัน การบำเพ็ญทานประกอบด้วยกรกระทำดังต่อไปนี้

(ก) บำเพ็ญการงดเว้นจากการทำร้าย การพูดปด การลักขโมย และการ
ไม่เชื่อฟังครูบาอาจารย์

(ข) นั่งในท่าพิเศษเช่นขัดสมาธิ

(ค) บังคับลมหายใจ (คือการทำโยคะนั่นเอง-ผู้เขียน)

บัณฑิตขอกล่าวถึงผลในการรู้ปรัชญาเวทาคณะ บุคคลทั้งหลายที่ปลงใจศึกษาเวทาคณะ
ด้วยความประสงค์จะกลืนเข้าเป็นหนึ่งเดียวกับพรหม จะได้รับผลตอบแทนหลายประการ

ผลตอบแทนนี้มีกล่าวไว้ว่า มี 3 ชั้นตามอันสูงส่งและคุณภาพของผู้ปฏิบัติคือ

(1) ผลชั้นต่ำสุดได้แก่ผู้ประภคณยัญญกรรม และพิธีกรรมต่าง ๆ ดังที่ระบุไว้ใน
พระเวท นรชนเหล่านี้เมื่อตายจะไปสู่สวรรค์ชั้นอินทรกเทพ และจะอยู่ที่นั่นกระทั่งสิ้นบุญจึง
กลับมาเกิดในโลกนี้อีก

(2) ผลชั้นกลาง ๆ ได้แก่ผู้สักการ บูชาและบำเพ็ญทานเพื่ออำนาจประโยชน์แก่
พรหม แต่ยังไม่บรรลุคุณภาพอันสมบูรณ์ นรชนเหล่านี้เมื่อตายจะไปสู่พรหมโลกและมีฤทธานุภาพ
เหมือนพรหมทุกประการ

นรชน 2 จำพวกนี้ยังต้องเกิดใหม่อีก แต่กุศลที่แต่ละคนทำไว้ทำให้เกิดในชาติใหม่
เป็นจำนวนไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดแต่ละครั้ง นรชนก็มีสภาวะสูงขึ้นทุกที ๆ
กระทั่งสามารถบรรลุโมกษะได้ในบั้นปลาย

(3) ผลชั้นสูงสุดได้เฉพาะแก่ผู้ที่บรรลุคุณภาพอันสมบูรณ์ในพระเป็นเจ้าสูงสุดด้วยการ
บำเพ็ญทาน ดังนั้นการเวียนว่ายตายเกิดตลอดจนสุขทุกข์ของนรชนจะสิ้นไป นรชนจะประสบ
ความสงบสุขล้วน ๆ จะบรรลุโมกษะ และจะได้อันรู้ว่า ตัวคือ พรหม นั่นเอง⁽¹⁾

¹ สัมภา บุรพาส, ปรัชญาพราหมณ์สมัยพุทธกาล, หน้า 384-392.

ปรัชญาอโวกะเวทาคะ

ท่านสังกรจารย์ (สังกรจารย์) เป็นปราชญ์ที่มีชื่อเสียงแห่งสำนักปรัชญาเวทาคะ ท่านผู้นี้เป็นกำลังสำคัญ และเป็นผู้ที่ทำให้นักปรัชญาเวทาคะมีชื่อเสียงโดดเด่นเหนือกว่าสำนักปรัชญาอื่น ๆ ในยุคของท่าน

สังกรจารย์มีชีวิตรอยู่ในราว ค.ศ. 800 (ระหว่าง พ.ศ. 1350-1450) สังกรจารย์ตีความพรหมสูตร ซึ่งเป็นคัมภีร์สำคัญของเวทาคะในทางเอกเทวนิยม จึงได้ชื่อสำนักที่ท่านเป็นปรมาจารย์เจ้าสำนักว่า "อโวกะเวทาคะ" (อโวกะเวทาคะ)

เชื่อกันว่าสังกรจารย์มีอายุเพียง 32 ปีเท่านั้น สันนิษฐานว่ามีชีวิตรอยู่หลังท่านโพธิธรรมผู้นำพุทธศาสนาฝ่ายมหายานในประเทศจีน และมีชีวิตรอยู่หลังท่านพุทธโฆษาจารย์ผู้แต่งอรรถกถาทงคินยานหลายเล่มนั้นนานทีเดียว เพราะทั้งสองท่านดังกล่าวอยู่ในช่วงที่พุทธศาสนากำลังเฟื่องฟู มหาวิทยาลัยนาลันทากำลังเจริญมีชื่อเสียงมาก ส่วนในสมัยของสังกรจารย์นั้นพุทธศาสนาเสื่อมลงมากแล้ว¹⁾

สังกรจารย์มีบิดาเป็นพราหมณ์ ผู้ถือศรัทธาในศาสนาไศวะกล่าวกันว่า มีเหตุอัศจรรย์หลายอย่างที่ทำให้เชื่อได้ว่า สังกรจารย์เป็นอวตารของพระศิวะเทพเจ้าสูงสุดองค์หนึ่งของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

สังกรจารย์เป็นผู้เฉลียวฉลาดปราดเปรื่องเกินเด็กวัยเดียวกัน และมีจิตใจฝักใฝ่สนใจศาสนาและปรัชญาความรู้ของพระเวท

ชาวฮินดูจะดำรงชีวิตโดยปฏิบัติตาม "อาศรม 4" คือการดำรงชีวิตตามวัย 4 วัย และวัยที่ 4 หรือนั้นปลายแห่งชีวิตยามแก่เฒ่าเมื่อมอบทรัพย์สมบัติให้ทายาท บุตร หลานแล้วชาวฮินดูก็จะออกแสวงธรรมสละทางโลก เรียกวัยนี้ว่า "สันยาสี"

แต่สังกรจารย์ศึกษาเล่าเรียนคัมภีร์พระเวทอย่างแตกฉานตั้งแต่เด็กและออกสู่วัยสันยาสี สละโลกตั้งแต่อายุเพียง 8 ปีเท่านั้น โดยเป็นศิษย์ของท่านฤาษีโควินทะ (ซึ่งเป็นศิษย์ของฤาษีเคาปาทริกาผู้ถือว่าเป็นปรมาจารย์)

เมื่อสังกรจารย์ออกบวชแล้ว ก็เชี่ยวชาญในพระเวทอย่างมาก อีกทั้งยังฉลาดปราดเปรื่องกว่าใคร ๆ ได้ศึกษาคัมภีร์อโวกะเวทาคะของเคาปาทริกาและโควินทะได้

¹⁾อดิศักดิ์ ทองบุญ, ปรัชญาฮินเดียมัย, หน้า 328.

แตกฉาน และเขียนคำอธิบายภาษาละ (อรรถกถา) อธิบายพระสูตรของพาทรายะได้อย่าง ชัดเจน ตั้งแต่อายุเพียง 12 ปี นอกจากนี้ก็ยังเขียนอธิบายคัมภีร์อโณปิณีที่ไว้มากมาย

สังกรจารย์ตั้งแต่เป็นนักบวชก็ยังไม่หมดกิเลส ด้วยความที่เป็นผู้ฉลาดเลิศ จึง ต้องการแสวงหาความรู้ และประกาศความรู้ของตนให้เผยแพร่ออกไปตลอดเวลา ตอนหลัง ได้ใช้ชีวิตตามแบบคณาจารย์ผู้ทรงเนืองในความรู้ โดยสัญจรไปทั่วอินเดีย เทียวทำสงคราม วาตะรุกรานเอาชนะคณาจารย์ผู้มีชื่อเสียงต่าง ๆ ในยุคนั้นให้พ่ายแพ้เป็นจำนวนมาก เกย ทำท่าสงครามวาตะกับกุมาริล ประมาณารยี่แห่งสำนักปรัชญาที่มีมางสา ซึ่งขณะนั้นสูงอายุแล้ว และกำลังป่วยหนักใกล้ตายแล้ว จึงไม่อาจโต้ตอบด้วยได้ กุมาริลจึงได้แนะนำมอบหมายให้ ศิษย์เอกของตนชื่อ "มัททนะ" ไปโต้ตอบสังกรจารย์แทนตน

ปรากฏว่ามัททนะก็พ่ายแพ้แก่สังกรจารย์ และยังกลับไปเลื่อมใสศรัทธาขอขอมตน เป็นสาวกของสังกรจารย์เสียอีก ทำให้กุมาริลซึ่งป่วยหนักเสียใจมากจนถึงแก่กรรมลง

สังกรจารย์และมัททนะสาวกได้เดินทางไปได้วาทะกับทุกสำนักในยุคนั้น ทำให้ สังกรจารย์ได้วางรากฐานทรรศนะปรัชญาอไทวตะ เวทานตะ ของตนไปทั่วอินเดีย และมี อิทธิพลต่อปรัชญาอินเดียในสมัยต่อมาอย่างมาก

สังกรจารย์ได้สร้างวัดไว้ 4 แห่ง และได้ถึงแก่กรรมที่เกาะสณาดินในเขตหิมาลัย เมื่ออายุเพียง 32 ปี⁽¹⁾

อภิปรัชญาของอไทวตะ เวทานตะ

พรหมันกับโลก⁽²⁾

ท่านสังกรจารย์ได้กล่าวถึงพระพรหมว่ามี 2 ระดับคือ

1. วชวหาริกะ คือระดับสามัญธรรมดา

ผู้ที่มองพระพรหมระดับนี้ ก็จะได้เห็นว่า พระพรหมทรงสร้างโลกและสรรพสิ่ง พระองค์ทรงรักษาโลกและทำลายโลก พระองค์ทรงเป็นสัพพัญญู รู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ทรงมี อำนาจเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง ทรงครอบงำทุกสิ่งทุกอย่างหรือประทับอยู่ทุกหนทุกแห่ง ทรง

¹สุนทร ณ รั้งสี, ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ, หน้า 229-230.

²พิน ดอกบัว, ปรัชญาอินเดีย, หน้า 40-45.

กำหนดโทษชะตาของมนุษย์ ซึ่งเรียกว่าพรหมลิขิต สรุปรว่าพระพรหมทรงมีคุณสมบัติมากมาย เกินพรรณนา ท้าทายกรรการยจึง เรียกว่า สคุณพรหม

(ส่วนเอปรพรหม คือพระพรหมที่ไม่ประเสริฐแท้ ระดับต่ำ)

2. ปารมการิกะ คือระดับสูงสุดหรือปรมัตต์ (ปรมาตมัน)

พระพรหมระดับนี้ เป็นนามธรรม เป็นปรมัตตสัจจะ หรือความจริงสูงสุด พระองค์ทรงอยู่เหนือคุณสมบัติต่าง ๆ ไม่มีคุณสมบัติใด ๆ ครอบงำได้ ไม่สามารถพรรณนา ถึงพระองค์ด้วยคุณสมบัติอันใดได้ เพราะการพรรณนาถึงคุณสมบัติอย่างหนึ่งก็ ทำกับไปจำกัด ความไม่จำกัดของพระองค์

ท้าวยกรรการยเรียกพระพรหมระดับนี้ว่า "นिरकुणพรหม" หรือ ปรพรหม เป็นพระพรหมประเสริฐแท้

สักรการยมีความเห็นว่า นिरकुणพรหมเป็นพรหมที่แท้ ส่วนสคุณพรหมเป็นพรหม สมมติ

คุณบัตตมีค่าเท่าเงินทอง แต่จะมีค่าเท่ากันจริง ๆ ก็หาไม่ เป็นเพียงสมมติ เท่านั้น

(รามานูษ ได้อธิบายพระพรหมว่า พระองค์ทรงเป็นสัพพัญญู ทรงสร้างโลกขึ้นมา จริง ๆ จากวัตถุที่มีอยู่แล้วในพระองค์คัจฉแมลงมูมสร้างรังโคธคิงโธออกจากตัวมันเอง)

การมองโลกก็เช่นกัน ถ้ามองในระดับธรรมดา มองด้วยอำนาจอวิชา ก็เห็นว่าโลกนี้เป็นสิ่งที่จริงแท้ มีสิ่งต่าง ๆ มากมาย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาจากพรหม

แต่ถ้ามองจากทางด้านผู้สร้าง พระพรหมเป็นผู้สร้างโลกจากกลลวง หรือ "มาษา" ของพระองค์ การสร้างโลกของพระองค์ก็เหมือนการเล่นกล

แต่ถ้ามองจากคนดูกล เขาก็จะเห็นเป็นจริง เพราะการไม่รู้ของเขาเป็นเหตุ เรียกว่า อวิชาปิดบังความจริงไว้

พระเจ้า หรือพรหมก็เช่นกัน ถ้ามองแง่วชาหาวิคะ ก็เห็นว่าพระองค์ทรง สร้างโลกและสรรพสิ่ง ซึ่งความจริงพระองค์ทรงสร้างโลกด้วยมาษา หรือกลลวง ไม่ได้ ทรงสร้างจริง ๆ แต่กระนั้นโลกก็ปรากฏคัจเป็นจริงแก่คนเขลา เพราะอวิชาปิดบังไว้ ส่วนผู้มีใจสูงเข้าถึงปรมัตตสัจจะก็จะเห็นกลับกัน คือว่าโลกนี้ไม่จริงแท้ เป็นเพียงมาษาคัจ พยับแคด ซึ่งมองคัจเป็นตัวเป็นคน แต่เมื่อเข้าไปใกล้ก็หาได้พบสิ่งนั้นไม่ โลกนี้ไม่มีใครสร้าง

แต่เกิดมาและเป็นไปตามเหตุปัจจัยเท่านั้น ก็ไม่สามารถหลอกผู้รู้เท่าที่เห็นได้อีกต่อไป ดุจคนดูกลจับกลวงของนักแสดงได้

อวิชชา^{นี้}ไม่เพียงแต่ปิดบังความจริงเท่านั้น แต่ยังทำให้ความจริงให้ปรากฏผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงอีกด้วย เช่นเห็นเชือกเป็นงู เป็นต้น การที่เราเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ เป็นจริงเป็นจังก็เพราะอวิชชานั้นเอง อวิชชาไปปิดบังพระพรหมไม่ให้เห็นพระองค์ แล้วยังทำให้พระพรหมปรากฏเป็นสิ่งต่าง ๆ มากมายในประสบการณ์ เช่น พระพรหมทรงสร้างสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น

ภาษาของไทวตะเวทานตะ

สังกรจารย์เป็นผู้ประกาศคำสอนเรื่อง "ภาษา" และถือว่า "ภาษา" เป็นทรรณะที่เด่นและโด่งดังมากของปรัชญาไทวตะเวทานตะ

คำว่าภาษา^{นี้} มีผู้แปลกันเป็น "ความลวง" (Illusion) แต่คำแปลนี้แสดงความหมายแคบเกินไป ที่จริงภาษาหมายถึงอำนาจลึกลับของพระเป็นเจ้าสูงสุด ซึ่งปกครองสิ่งทั้งปวงในสกลโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปกครองมนุษย์ สิ่งเหล่านี้จึงลึกลับธรรมชาติที่แท้จริงของตนไป นรชนจึงได้เกิดความรู้สึกนึกคิดว่า แต่ละสิ่ง-แต่ละอย่างมีอยู่โดยอิสระ ซึ่งที่แท้จริงแล้วสกลโลกนี้เกิดจากภาษาซึ่งบังบังความจริงไว้สิ้นภาษาเองก็เป็นความลวงและหาความจริงเบื้องหลังมิได้ ย่อมไม่มีความจริง เบื้องหลังสิ่งทั้งปวงในสกลโลกนี้-นอกจากพรหม สิ่งทั้งปวงนอกจากพรหมอันเป็นผลของภาษาอันลึกลับทั้งสิ้น ในอรรถกถาของ "คี่ตา" สังกรจารย์บอกว่า ภาษาเป็นสิ่งเดียวกับมูลประกฤติของสังขขะนั้นเอง ปรัชญาเวทานตะไม่ยอมรับเชื่อมติของลัทธิสังขขะหรืออนายะที่ว่า ประกฤติกับปุรุษมีความเป็นอยู่แยกจากกัน เวทานตะสอนว่า ประกฤติกับปุรุษเป็นการส่วแดงแยกกันเป็น 2 อย่างของสิ่งเดียว คือปริมาณหรือพรหม เหตุให้เกิดการส่วแดงนี้แหละคือภาษา

อวิชชาของมนุษย์เกิดจากการที่ภาษาปิดบังไม่ให้รู้ธรรมชาติอันแท้จริงของตน ตราบใดที่นรชนยังซุกหัวอยู่ในอวิชชา^{นี้} ตราบนั้นเขาจะต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่เป็นนิจ และจะได้รับสุขทุกข์อย่างมหันต์ แต่เมื่อใดนรชนกำจัดอวิชชา^{นี้}ได้ เมื่อนั้นภาษาจะหมดอำนาจในการบังบังความจริงเสียจากเขา นรชนที่ปราศจากภาษาแล้วก็จะรู้สึกว่ามีอะไรอีกในสกลโลกนี้นอกจากพระเป็นเจ้าสูงสุด

สิ่งทั้งปวงในสกลโลกได้รับมอบคุณอย่างใดอย่างหนึ่งในคุณ 3 ประการคือ สัตวะ-
ระชะ-ตมะ มาจากพระเป็นเจ้าสูงสุด ในเมื่อสกลโลกและสิ่งทั้งปวงทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต
รู้สึกว่าคุณอยู่แยกจากพระเป็นเจ้าสูงสุด และสำนึกในความเป็นอิสระของตนด้วยอำนาจ
ภาษา เมื่อใดปุรุษกับประภคติปรากฏแยกจากกันด้วยอำนาจภาษาแล้วไซ้ร้ เมื่อئั้นแหละด้วย
อำนาจภาษาเดียวกันนั้นแล ประภคติและสิ่งสำแดงของประภคติคือสกลโลก ก็จะได้รับมอบ
คุณทั้ง 3 มาไม่มากนักอ้อ คุณเหล่านี้จะสถิตอยู่ในแก่นสารและส่วนประกอบของสิ่งทั้งปวงนั้น
เทียว และจะเกิดพลังดันให้แปรเปลี่ยนไปสู่วิเบียงสุดโดยไม่มีข้อกเว้นเลย

หังกราจารย์ กล่าวว่่า "โลกนี้วิวัฒนาการมาจากพรหมันด้วยอำนาจแห่งภาษา"
และคำว่่าภาษานี้บางที่ท่่านใช้ หมายถึง ประภคติซึ่งมีคุณ 3 อย่าง คือ สัตวะ ระชะ และ
ตมะ ซึ่งปรัชญาสาขชยะได้ กล่าวไว้โดยละเอียด (อดิศักดิ์ ทองบุญ ะหน้า 334)

คุณ 3 ประการนี้ผลต่ออรรถะในทุก ๆ กรณีตามชั้นธสันดานของตน แล้วแต่ว่่า จะ
ได้รับคุณอย่างใดมากหรือน้อยกว่ากัน แล้วแต่ว่่า จะได้บำเพ็ญคุณงามความดี และพยายาม
บรรลุมัตถุประสงค์อันยิ่งใหญ่ในการเกิดมา หรือดำเนินชีวิตห่างจากพรหมันทุกทีในแต่ละ
ชาติที่เกิดมา กระทั่งถูกกลืนรวมเข้ากับแก่นสารของพรหมอีกครั้งหนึ่ง ในเมื่อสิ่งทั้งปวง
ประลัยลงในเบียงปลายและสกลโลกอันมหาศาลกลับคืนสู่ภาวะพรหมอีก ด้วยเหตุนี้ คนเรา
จะมีความปรารถนา ชั้นธสันดาน นิสัยใจคอ พิธีกรรมการกระทำ ความมุ่งหมายหรือความ
โสมนัสอย่างใดก็ตาม ก็ย่อมเป็นไปตามแต่คุณที่รับมอบหมายโดยเฉพาะจำกำหนดให้

พรหมสูตรกล่าวว่่า เหมือนนรชนที่อยู่ในความมืดหรือระชะไกล สำคัญผิดคิดว่่า
เชือกเส้นหนึ่งเป็นงูไป ชีวามันก็ยอมสร้างกายภายนอกไว้สำหรับตนด้วยอำนาจของอวิชชา
เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดความคิดว่่า ร่างกายอันมีชีวิตที่ชีวามันสถิตอยู่และ
อวิชชาต่าง ๆ ซึ่งดำรงร่างกายอยู่ เป็นของจริง และเกิดมาจากธาตุที่หยาบด้วยสาเหตุ
เดียวกันนี้ ก็เกิดความคิดผิดว่่า ธาตุเหล่านี้กับคุณทั้ง 3 มีความเป็นอยู่คนละอย่าง
แทนที่จะคิดว่่าเป็นสิ่งที่เดียวกับพระเป็นเจ้าสูงสุดนั่นเอง

เนื่องจากอวิชชาทำให้ตามืด ชีวามันก็ถูกชักนำไปประกอบกรรมต่าง ๆ ตาม
เจตนากรรม และถูกชักนำไปปฏิบัติเพื่อบรรลุความหลุดพ้นและบรมสุขในเบียงปลาย โดย
พระเป็นเจ้าสูงสุดแห่งสกลโลก ผู้เป็นเหตุให้ชีวามันดำเนินไปตามเจตนากรรมแต่เดิมของ
ตน และตามความปรารถนาในอดีตอันเกิดจากชั้นธสันดานที่ตั้งเดิมกว่านี้้อ เพราะว่่าได้มี

การสืบชาติมานับครั้งไม่ถ้วนโดยที่โลกนี้หาต้นเงื่อนมิได้ พรหมบันดาลให้บุคคลดำเนินชีวิตไปตามชั้นยศชั้นดานอันดีหรือเลวของตน เสมือนหนึ่งเมฆฝนอันให้ความอุดมสมบูรณ์แก่กลุ่มเด็วกัน สามารถทำให้เมล็ดพืชพันธุ์ต่าง ๆ มากมาหลายอย่างงอกขึ้น และเกิดเป็นพืชต่าง ๆ ตามเมล็ดพืชพันธุ์นั้น ๆ ได้ฉะนั้น

ตราบใดที่ชีวิตมันยังไม่เป็นอิสระจากมาษาแล้ว ตราบนั้นก็ถูกบังคับให้เวียนว่ายตายเกิดเป็นลำดับ ๆ ไป และรับผลกรรมเป็นคุณหรือโทษในชาติหนึ่ง ๆ แล้วก็กลับไปสู่กาษาใหม่ในอีกชาติหนึ่งเพื่อเวียนว่ายตายเกิดต่อไปอย่างเดิม ผลลัพธ์ของสภาพอย่างนี้คือนานเข้ากิเลสเครื่องเศร้าหมองก็ได้รับการชำระล้างให้หมดไป อวิชชาถูกทำลาย ชีวิตมันก็จะเข้าร่วมกับจิตเดิมแท้อีกครั้งหนึ่ง และถูกกลืนหายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรหมในเบื้องสุด

เวทนานตะจึงสอนว่า อาศัยมาษาทำให้ประภคติดกับปุรุชปรากฏแยกจากกัน นรชนและสกลโลกจึงถูกสร้างขึ้นด้วยอวิชชา ในทันทีต่อมา นรชนกับสกลโลกก็ได้รับมอบมาซึ่งคุณ 3 ประการ อันเป็นสิ่งที่บันดาลความเป็นไปต่าง ๆ ให้เกิดแก่ตนโดยตลอด คนเราจึงประกอบกรรมต่าง ๆ และกลายเป็นเครื่องเล่นของกรรมของตนเอง อันยังให้เกิดโทษสำหรับกรรมชั่วและคุณสำหรับกรรมดี คนเราจึงได้รับสุขทุกข์ตลอดเวลาที่เวียนว่ายตายเกิดในหลายภพหลายชาติ กระทั่งเมื่อถึงอวสาน แห่งกาล อวิชชาจะถูกทำลายหมดไป มาษาจะสุดสิ้นลง นรชนจะเข้าร่วมกับพระเป็นเจ้าสูงสุด ซึ่งในที่สุดก็จะพบว่า ตามที่จริงแล้ว ไม่มีสมัยใดเลยที่ตนแยกออกต่างหากจากพระเป็นเจ้า

วิญญาณของมนุษย์ที่มาษาสร้างขึ้น ถูกคุมขังไว้ในกายเหมือนดาบอยู่ในฝัก หรือจะเปรียบว่ามีเปลือกหุ้มอยู่หลายชั้นก็จะถูกกว่า เปลือกแรกที่สุดที่ห่อหุ้มคือ วิชานามมะ (ปัญญา) นี้ประกอบด้วยต้นมาตรพสมกับพุทธิ ซึ่งอาศัยอายตนะ 5 เป็นเครื่องมือ

เปลือกหุ้มห่อถัดมาคือมโนมะ (ใจ) ใจย่อมติดต่อกับปัญญาดังกล่าวมาแล้ว

ถัดมาอีกเป็นเปลือกหุ้มห่อเรียกว่า ปราณามมะ ซึ่งประกอบด้วยอินทรีย์ต่าง ๆ ที่ปรนปรือชีวิต

เปลือกหุ้มห่อทั้ง 3 คือ วิชานามมะ มโนมะ และปราณามมะนี้ ประกอบเป็นสุขุมสรีระของมนุษย์ ซึ่งติดไปกับชีวิตมันในการสืบชาติและภพต่าง ๆ

แต่รอบนอกสิ่งนี้อีกทีหนึ่งคือสกลสรีระ ซึ่งทำให้รชนมีชีวิตอยู่ได้ตั้งแต่เกิดจนตายไม่ว่าจะเป็นในภพใดชาติใด สกลสรีระประกอบขึ้นด้วยธาตุหยาบมาผสมกันตามส่วน

ตั้งนี้จึงเกิดสฤตสรีระขึ้นเป็นเปลือกหุ้มภายนอกเรียกว่า สันนมะ อื่นเนื่องมาจาก เจตนาธรรมอย่างหาบ⁽¹⁾

ทรรศนะเรื่องการสร้างโลกและโลกของปรัชญาอไทวตะเวทานตะ

พระพรหมสร้างโลกแบบนักแสดงมาสากล ตามทรรศนะของท่านสังกรจารย์เห็น ว่าพระพรหมมีอำนาจทางสร้างอยู่อย่างหนึ่ง เรียกตามศัพท์วิชาการว่า มายา (illusion) มายานี้แม้จะเป็นอำนาจของพระพรหมและแยกจากพระพรหมไม่ได้ เหมือนเราไม่อาจแยก ไฟออกจากการเผาไหม้ของไฟ แต่พระพรหมแสดงมายากลนี้แก่คนอื่นเท่านั้น มายากลทาง สร้างนี้มีได้มีอำนาจเหนือพระพรหม คือมิได้ทำให้พระพรหมเป็นมายาไปด้วย หรือถูกมายา ปิดไว้แต่อย่างใด การที่พระพรหมสร้างโลกด้วยมายากลนั้น พึงเข้าใจว่า เหมือนนักแสดง กลั่นเอง กล่าวคือ นักแสดงกลสามารถจะปลุกต้นไม้ให้มันโต ใบ และมีผล ในขณะนั้นได้ สามารถเสกข้าวสารให้เป็นสิ่งสาราสัตว์ใด ๆ ได้ และคนดูที่ไม่มีปัญญาพอ ก็สำคัญว่า สิ่งที่เขาแสดงนั้นเป็นจริง แต่สำหรับนักแสดงเอง และผู้รู้ตัวกัน สิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงมายากล เท่านั้น ข้อนี้ฉันใด โลกที่พระพรหมสร้างด้วยอำนาจมายากลนั้นก็เหมือนกัน ส่อมเป็นจริงแก่ ผู้ไม่มีปัญญา แต่เป็นภาพมายาสำหรับพระพรหมและผู้รู้แจ้งแล้ว

สิ่งที่มีอยู่อย่างเที่ยงแท้ถาวรจริง ๆ นั้น มีอย่างเดียวคือ พรหมัน ซึ่งเป็นที่มาของ ทุกอย่าง

ทรรศนะเรื่องอาดมันกับพรหมัน

สังกรจารย์กล่าวว่า อาดมันไม่ต่างกับพรหมัน อาดมันคือพรหมัน อาดมันคือ ปีจเจกซีพ และพรหมันคือวิญญาณธาตุของโลก เนื้อแท้ของอาดมันและพรหมันคือวิญญาณธาตุ เหมือนกัน

การที่อาดมันไม่รู้ว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ พรหมันก็เพราะอวิชชามายังไว้

ท่านสังกรจารย์กล่าวว่า เพราะอวิชชามายังไว้ และเพราะอาดมันไม่รู้จักตัวเองต้นเอง อาดมันจึงต้องเวียนว่ายในสังสารสาครนี้ คืออาดมันออกจากร่างหนึ่ง ไปเข้า ร่างอื่นเรื่อย ๆ ไปจนรู้จักตัวเองดี อภิกขาเกิดขึ้นอย่างไร ท่านว่า เกิดเพราะอาดมัน

¹ สัมมัตว บราวาตี, ปรัชญาอินเดีย, หน้า 377-383.

สัมพันธ์กับกายแล้วเข้าใจผิดว่า กายเป็นตัวของตัว และมีंहังการว่า "นี้กู กูดี กูถูก" และมีंहังการว่า "นี้ของกู" การเข้าใจผิดนี้เองเป็นเหตุให้อาตมันมีอาการเหมือนเป็นทุกข์ เป็นสุข เกิดตาย สลับกันไปเรื่อย ๆ ทั้งหมดนี้เป็นเพียงมายานั่นเอง ความจริงอาตมันตัวจริงหาได้เป็นทุกข์ หาได้เกิดตายไม่ เพราะอาตมันที่แท้เป็นตัวสุข เป็นตัวรู้ เป็นตัวดี อย่างเดียวกับพรหมันที่กล่าวมาแล้ว และมายาที่ว่านี้จะหมดได้ก็ด้วยความรู้แจ้งเกิดขึ้น กล่าวคือ เมื่ออาตมันรู้จักตัวถูกต้องแล้ว อาตมันก็พ้นทุกข์ และไม่ต้องเวียนว่ายในสังสารสาครนี้อีกต่อไป⁽¹⁾

จริยศาสตร์ของปรัชญาอโทวุตะเวทานตะ

หลักการทั่วไปของอโทวุตะเวทานตะ ถือว่าการที่จะบรรลุความหลุดพ้นหรือโมกษะนั้น บุคคลไม่จำเป็นต้องออกบวชเป็นสันยาสิน (อาศรม 4) คฤหัสถ์ครองเรือนก็สามารถมีและสอนความรู้ที่เรียกว่าพรหมวิทยาได้ แต่ผู้ออกบวชจะมีโอกาสที่จะบรรลุโมกษะได้ง่ายกว่า

ข้อที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งในหลักจริยศาสตร์ของอโทวุตะเวทานตะ คือเรื่องวรรณะ

สังกรจารย์เห็นคล้ายตามความเชื่อดั้งเดิม ว่าเทวดาและฤาษีมีสิทธิพิเศษกว่าชนชั้นวรรณะอื่น ๆ (ได้แก่ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร จัณฑาล) ในการศึกษาคัมภีร์พระเวท

แม้จะถือว่าคนทุกชั้นวรรณะมีสิทธิที่จะเข้าถึงความรู้สูงสุดได้เท่าเทียมกัน แต่สังกรจารย์ก็เห็นว่าพวกพราหมณ์มีความมีสิทธิและหน้าที่ศึกษาพระเวทมากกว่าชนชั้นอื่น ๆ

สังกรจารย์เชื่อว่า พวกวรรณะศูทรบางคนก็บรรลุถึงความรู้อันสูงสุดได้นั้น ไม่ใช่เพราะความสามารถส่วนตัวของเขาที่มีอยู่ในชาตินี้หรอก หากเป็นเพราะอำนาจของกรรมหรือความประพฤติที่เขาได้ทำไว้ในอดีตชาติ นั่นคือได้ศึกษาพระเวทมาแล้วในอดีตชาติ

สังกรจารย์กล่าวว่า โมกษะนี้มี 2 อย่าง คือ

โมกษะของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งหมายถึง อาตมันกับกายยังสัมพันธ์กันอยู่ เรียกว่า "ชีวันมukti"

โมกษะของผู้ตาย กายดับไปแล้ว เรียกว่า "วิเทหมukti"

¹ อติสัทธิ์ ทองบุญ, ปรัชญาอินเดีย, หน้า 330-345.

(อาจจะพอเทียบกันได้บ้าง สอุปาทิเสสนิพพาน และอนุปาทิเสสนิพพาน ของ พุทธศาสนา)

วิธีที่จะบรรลุโมกษะได้คือบำเพ็ญทานอย่างเดี่ยวเรียกว่า "ญาณโยคะ"

สังกรจารจารย์รับรองการปฏิบัติตามแบบของโยคะ ซึ่งมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่การทำใจให้เป็นสมาธิ วิธีการของโยคะยังกล่าวนี้ ก็คือการควบคุมประสาทสัมผัสไม่ให้พุ่งชานไปกับอารมณ์ภายนอก พุ่งจิตอยู่ที่ธรรมชาติดภายในของตนเท่านั้น นอกจากนี้ยังรับวิธีการฝึกจิตให้เป็นสมาธิของลัทธิโยคะมาใช้ด้วย เช่นถือว่า สมะ นิสมะ เป็นต้น ว่าเป็นวิธีฝึกอบรมภาสนอก ส่วน ชารณะ และชษานะ เป็นวิธีฝึกอบรมภาสใน

สมะ หมายถึงการงดเว้นจากบาป ซึ่งได้แก่ การงดเว้นจากการเบียดเบียนสิ่งมีชีวิตทั้งทางกายกรรม วาจกรรม และมนกรรม (คือหลักอหิงสาของเซ็น)

การงดเว้นจากการช้ มศ (คืออัสเตชะของเซ็น)

การงดเว้นการพูดเท็จ (สตีชะของเซ็น)

งดเว้นจากเมถุนหรือกักขาพรหมจรรย์ (พรหมจริชะของเซ็น)

งดเว้นจากความอยากได้หรือความโลภ (อปริครหะของเซ็น)

นิสมะ การฝึกตนเองโดยทำภาสนอกภาสในให้สะอาด รักษาสันโดษ บำเพ็ญตบะ ศึกษาหาความรู้ และภักดีต่อพระเจ้า

ชารณะ การทำใจให้จดจ่ออยู่กับอารมณ์ของสมาธิ เช่น กำหนดลมหายใจ หรือ เพ่ง (ภลิน) เป็นต้น จิตจะจับนิ่งอยู่กับอารมณ์ของสมาธิ

ชษานะ หมายถึงใจที่เป็นสมาธิแน่นแน่วไม่ขาดตอนดำรงอยู่ในสมาธิได้ตลอดเวลา

หลักปฏิบัติที่สำคัญประการสุดท้าย คือการมีความมุ่งมั่นต่อความหลุดพ้นอย่างแรงกล้า การปฏิบัติดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ อโทวะเวทานตะถือว่าจะทำให้วิทษาหรือความรู้อันถูกต้องเกิดขึ้น

สรุปแนวคิดที่สำคัญของปรัชญาอโทวะเวทานตะที่สังกรจารย์ประกาศเผยแพร่คือ

1. สิ่งแท้จริงอันติมะ (Ultimate Reality) มีเพียงสิ่งเดียว สิ่งนั้นคือ "พรหมัน" (ซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวาทมัน)
2. ในแง่ของความจริงอันติมะ โลกไม่ใช่สิ่งแท้จริงแท้ เป็นแต่เพียงปรากฏการณ์

หรือการปรากฏ (Appearance) ของพรหมัน ด้วยอำนาจของมาษาซึ่งเป็นอำนาจหรือสิ่งที่
อนุสัยอยู่ในตัวพรหมัน

3. ชีวามันถูกยึดด้วยความหลงผิด เพราะอำนาจของอวิชา (อวิชา) ว่า
ตนเองแตกต่างจากพรหมัน และเข้าใจผิดว่าพรหมันเป็นโลกแห่งความหลายหลาก

4. อวิชาข่มปลาสนาคารไปเมื่ออวิชาเกิดขึ้น โลกข่มชื่อว่าได้บรรลุเมื่อ
อวิชาถูกทำให้ปลาสนาคารไปด้วยอำนาจของอวิชา

มาษากับอวิชาเป็นสิ่งเดียวกัน (แต่มองจากแง่ต่างกันจึงเรียกชื่อต่างกัน ถ้ามอง
จากแง่ของวัตถุวิสัยก็เรียกว่า "มาษา" ถ้ามองจากอัตตวิสัย ก็เรียกว่า "อวิชา"

ปรัชญา วิเศษญโทวตะเวทานตะ

ปรัชญาวิเศษญโทวตะเวทานตะ เป็นปรัชญาที่เกิดที่หลังอโทว^{ตะ}เวทานตะ และมี
ทรรศนะคัดค้าน ทรรศนะของอโทวตะเวทานตะหลายประการ ผู้ก่อตั้งสำนักปรัชญานี้คือ
"รามานูช"

รามานูชเกิดเมื่อ พ.ศ. 1560 มรณะเมื่อ พ.ศ. 1680 รวมอายุได้ 120 ปี นับว่า
เป็นผู้มีอายุยืนมาก รามานูชได้ศึกษาเวทานตะกับยศวปะภาสที่กันจีวราม ต่อมาได้เกิด
ทะเลาะกับอาจารย์เพราะตีความบางตอนในคัมภีร์อุปนิษัทต่างกัน คืออาจารย์สอนไปอย่าง
หนึ่ง ท่านเห็นไปอย่างหนึ่ง ไม่ยอมเชื่ออาจารย์ ถือว่ามติของตนถูก จนในที่สุดอาจารย์ถึง
กับไล่ออกจากสำนัก หลังจากนั้นลุงของท่านรามานูชได้ส่งท่านไปศึกษากับอาจารย์ยมนาจารย์
แห่งศรีรังคัม แต่เมื่อเดินทางไปถึงก็พบว่า ท่านยมนาจารย์สิ้นชีวิตแล้ว

เล่ากันว่า ขณะที่ท่านรามานูชเส้าวิชาที่อาจารย์ตายไปก่อนนั้น รามานูชก็ได้ยิน
เสียงพระพรหมตรัสแก่ท่านว่า... "เราเป็นสัจ ภาวะอันสูงสุด เป็นเจ้าของศรีโศค
สมบูรณ์แต่ผู้เดียว เป็นอำนาจทิพย์ เราเป็นความเหมือนที่อยู่ในความต่างและผ่านความต่าง
เข้าไปถึงความเหมือน ความจงรักภักดีต่อเราอย่างแท้จริง เป็นมรรควิธีอย่างเดียวที่จะ
เข้าถึงโมกษะ ความพหุสามของปุรุษแต่ลำพัง ไม่ใช่ทางที่บรรลุโมกษะได้เลย จึงไม่มี
ความจำเป็น จะบรรลุโมกษะได้เมื่อตาย (วิเทหุคติ) เท่านั้น อาจารย์ (ครู) ที่ดีเยี่ยม
ชดดกว่าอาจารย์ใด ๆ คือ มหาปุรณะ"

ท่านรามานูชจึงได้รจนาคัมภีร์อรรถกถาอธิบายความในคัมภีร์พรหมสูตร โดยตีความ
แก้ความตามทรรศนะของท่าน จึงเกิดระบบปรัชญาเวทานตะใหม่ขึ้นอีกสำนักหนึ่ง ชื่อว่า

"วิเศษญไทวตะเวทานตะ" รามานูชได้รจนาคัมภีร์ไว้หลายเล่ม และตั้งอาศรมสำนักปรัชญาไว้หลายแห่ง และได้ชักนำประชาชนจำนวนมากให้หันมานับถือลัทธิไวษณะวะ

ซึ่งเป็นลัทธิที่นับถือพระนารายณ์สูงกว่าเทพเจ้าตรีมูรตีอีก 2 องค์คือ พระพรหมและพระศิวะ

ตามตำนานกล่าวว่า ชาวอินเดียในยุคของท่านรามานูชเชื่อว่า ท่านรามานูชเป็นอวตารของพระนารายณ์ เช่นเดียวกับที่เชื่อกันว่า สังกกรอาจารย์เป็นอวตารของพระศิวะ)

ท่านรามานูชทำให้ปรัชญาเวทานตะมีความหลากหลายต่างไปจาก ทรศนะของท่านสังกรจารย์ เพราะรามานูชมีทรศนะหลายประเด็น ความรู้ที่ต่างหรือตรงกันข้ามกับของท่านสังกรจารย์

ญาณวิทยาของวิเศษญไทวตะเวทานตะ⁽¹⁾

ญาณวิทยาตามทรศนะของท่านรามานูช ถือว่าความรู้ที่ถูกต้องมาจากการรับรู้ 3 ทางคือ จากการประจักษ์ (Perception) อนุมาน (Inference) และการบอกเล่าของผู้อื่น (Verbal testimony)

ประจักษ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ประจักษ์ชนิดคลุมเครือ (Indeterminate)
2. ประจักษ์ชนิดแจ่มแจ้งชัด (Determinate)

1. ประจักษ์ชนิดคลุมเครือ หมายถึงการรับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นครั้งแรก ซึ่งแม้ว่าเราจะรู้ลักษณะเฉพาะของสิ่งนั้น เราก็ยังไม่ทราบว่าคุณลักษณะเฉพาะนั้น เป็นลักษณะร่วมของสิ่งที่อยู่ในประเภทเดียวกัน

2. ประจักษ์ชนิดแจ่มแจ้ง หมายถึงการรับรู้สิ่งนั้นเป็นครั้งที่สอง หรือครั้งที่ 3 และเราได้ประจักษ์ว่าคุณลักษณะเฉพาะของสิ่งนั้น เป็นลักษณะร่วมของสิ่งที่อยู่ในประเภทเดียวกัน

ตัวอย่าง เช่น เราได้เห็นช้างตัวผู้ที่โตเต็มที่แล้วเป็นครั้งแรก เมื่อเห็นช้างเราเราก็สังเกตเห็นลักษณะของช้างที่ทำให้มันแตกต่างจากสัตว์อื่นลักษณะเฉพาะ เช่น ความ เป็นสัตว์ที่มีร่างกายใหญ่โต มั่งววง มั่งว เป็นต้น แต่เนื่องจากเราเพิ่งเห็นช้างเป็นครั้งแรก

¹ สุนทร พ รังษี, ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ, หน้า 276-279.

เราจึงไม่ทราบว่าลักษณะเฉพาะดังกล่าวเป็นลักษณะร่วมของช้างตัวผู้ทุกตัว การรับรู้ในขั้นนี้เป็นการรับรู้แบบคลุมเครือตามทฤษฎีของรามานูช

ต่อมาเราได้เห็นช้างตัวผู้ที่โตเต็มที่แล้วเป็นครึ่งสอง ครึ่งที่สาม เราก็เห็นว่าช้างตัวผู้ที่โตเต็มที่แล้ว ต่างก็เป็นสัตว์ ตัวโต มึงวางมึงาเหมือนกัน

เราจึงสรุปได้ว่าลักษณะเฉพาะของช้าง คือความเป็นสัตว์ตัวโต มึงวางมึงา เป็นต้น เป็นลักษณะร่วมของช้างตัวผู้ ที่โตเต็มที่แล้วทุก ๆ ตัว การรับรู้ในขั้นที่สามารถรู้ว่าลักษณะเฉพาะ เป็นลักษณะร่วมของสิ่งที่อยู่ในประเภทเดียวกันนี้ เรียกว่า ความรู้ประจักษ์ขั้นแจ่มชัด

รามานูชถือว่าการรับรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดทางประสาทสัมผัสนั้น จะต้องรู้ถึงความแตกต่างจากสิ่งอื่น ๆ ของมัน หรือรู้ถึงลักษณะเฉพาะของมัน ที่ทำให้มันแตกต่างจากสิ่งอื่นด้วยเสมอ เพราะการเห็นความแตกต่างเป็นคุณสมบัติของความรู้

อนุมาน

วิธีอนุมานของรามานูชคล้ายคลึงกับการอนุมานของนฮาอะจะต่างกันก็เพียงแบบของรามานูชดำเนินวิธีหาเหตุผลเพียง 3 ขั้น เหมือนของมีมางสา

ศัพท์

ความรู้ที่รับจากการบอกเล่าของผู้อื่นนั้น รามานูชถือว่าความรู้จากคัมภีร์พระเวท เป็นความรู้ที่ถูกต้อง (เชื่อว่า พระเวทมาจากพระเจ้า) โดยปราศจากข้อสงสัย ส่วนคัมภีร์อื่น ๆ ที่มีความสำคัญเป็นรองจากคัมภีร์พระเวท เช่นคัมภีร์ภควัทคีตาและมหากาพย์ต่าง ๆ ก็เป็นคัมภีร์อธิบายขยายความแนวความคิดที่มีอยู่ในคัมภีร์พระเวท เพราะฉะนั้นจึงเป็นคัมภีร์ที่เชื่อถือได้เช่นกัน

รามานูชถือว่า ธรรมเนียมและชฎานกัณฑ์ของพระเวทมีความสำคัญพอ ๆ กัน มีความสัมพันธ์กัน และต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกัน ในการที่จะทำให้อาตมันบรรลุโมกษะ

รามานูชมีทฤษฎีในเรื่องคุณ 3 ประการ คือ สัตตวะ รชัส และตมัส เช่นเดียวกับปรัชญาสางฆะ

รามานูชเห็นว่า สัตตวะ รชัส หรือตมัส เป็นเพียงคุณสมบัติของประภคิตเท่านั้น ประภคิตต้องขึ้นกับพระเจ้า และไม่สามารถแยกออกจากพระเจ้าได้ เพราะมันเป็นร่างกาย และคุณสมบัติของพระเจ้า

รามานูชเห็นว่าประกฤติเป็นส่วนหนึ่งของพระเจ้า พระเจ้า (พรหมัน) เป็นผู้
ควบคุมประกฤตเหมือนจิตควบคุมร่างกายไว้ฉะนั้น

ประกฤตไม่มีใครสร้าง (เป็นอนชา) และมีสภาพเป็นนิรันดร์

อภิปรายของวิเศษญไตวตะ เวทานตะ

ตามทฤษฎีของรามานูชมีความเห็นว่า พรหมันคือพระเจ้าที่มีตัวตน ซึ่งมีบรรดา
ชีวาตมัน (อาตมัน) และสสารต่าง ๆ ประกอบขึ้นเป็นร่างกายของพระองค์

อาตมันกับความรู้เป็นสิ่งที่แตกต่างกัน อาตมันเป็นตัวผู้รู้ที่สมบูรณ์ด้วยสัมปชัญญะ
ตลอดกาล ส่วนความรู้นั้นเป็นเพียงคุณสมบัติที่อิงอาศัยอยู่ในตัวอาตมัน อาตมันมิใช่วิญญาณ
บริสุทธิ์ หากเป็นรากฐานหรือที่ตั้งของสัมปชัญญะหรือความรู้สักตัว

เวลาเมื่อบรรลุมกษะชีวาตมันเหล่านั้นมิได้เคลื่อนหายไปกับธรรมชาติของพระเจ้า
มันเพียงแต่เข้าถึงสภาวะที่คล้ายคลึงกับพระเจ้าและรู้แจ้งในสถานะอันแท้จริงของตนเองว่า
เป็นส่วนหนึ่งแห่งร่างกายของพระเจ้า

ทฤษฎีเกี่ยวกับพระเจ้าของรามานูช⁽¹⁾

ทฤษฎีเกี่ยวกับพระเจ้าของรามานูชมีลักษณะสำคัญที่น่าสังเกต 3 ประการคือ

ประการแรก พระเจ้าเป็นสิ่งเดียวกับสิ่งสมบูรณ์ (The Absolute) พระองค์คือพรหมัน
ที่ถึงพร้อมด้วยคุณวิเศษทุกอย่าง พระองค์ทรงเป็นสากลจักรวาล บรรดา
สสาร วิญญาณหรือชีวาตมันทั้งปวงรวมกันเป็นร่างกายของพระองค์ โดย
พระองค์ทรงเป็นวิญญาณของสิ่งเหล่านั้นในสภาพของสิ่งสมบูรณ์เป็นไตรภาคี
เอกภาพ คือสสาร + วิญญาณหรือชีวาตมันกับพระเจ้า

ประการที่สอง พระเจ้าทรงเป็นผู้ควบคุมสิ่งต่าง ๆ จากภายใน ทรงเปรียบพร้อมด้วย
คุณสมบัติทุกอย่าง ทรงปราศจากการเปลี่ยนแปลง และทรงทำให้กระบวน
การของโลกลำเนิ่นไป พระองค์เป็นสิ่งเที่ยงแท้ แต่สิ่งที่เกิดจากพระองค์
ไม่เที่ยง ถึงแม้ว่าสสารและชีวาตมันทั้งหลายจะเป็นร่างกายของพระองค์ก็
จริง แต่การเปลี่ยนแปลงของสสารเหล่านั้นก็ดี ชีวาตมันได้รับทุกข์สุข
เวียนว่ายตายเกิดก็ดี ล้วนไม่มีผลกระทบต่อพระเจ้า

¹ สุนทร ฌ รังษี, ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ, หน้า 283-285.

ประการที่สาม พระเจ้าทรงปรากฏอยู่ในทุก ๆ สิ่ง ทรงอยู่เหนือกฎแห่งกรรม

ทรรศนะ เรื่องโลกของท่านรามานูช

กล่าวกันว่า รามานูชถือทฤษฎีการสร้างโลกอย่างคัมภีร์อุปนิษัทชนิดเถรตรง คือตามตัวอักษร คือ

1. โลกนี้เป็นของจริง มีจริง
2. พระพรหมเป็นผู้ทรงสร้างโลกนี้ขึ้นจากพระองค์เอง
3. การสร้างโลกเป็นการสร้างจริง ๆ ไม่ใช่สร้างแบบมายา (อย่างที่สังคราจารย์กล่าวไว้)

รามานูชมีทรรศนะว่า การสร้างโลกของพระเจ้าเป็นการสร้างจริง ๆ และโลกเกิดขึ้นจริง ๆ จากการสร้างของพระองค์

โลกและชีวาตมัน (อาตมัน) เป็นสิ่งแท้จริงเช่นเดียวกับพระเจ้า

รามานูชมีทรรศนะว่าการสร้างโลกเทียบได้กับทฤษฎีสัตการยวาท ซึ่งมีความหมายว่า สิ่งที่เป็นเหตุเปลี่ยนแปลงไปเป็นสิ่งที่เป็นผลจริง ๆ เช่น

นมสดได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นนมเปรี้ยวจริง ๆ

ดินเหนียวได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นหม้อดินจริง ๆ

ทองคำแท่งได้เปลี่ยนแปลงเป็นทองรูปพรรณจริง ๆ

ทรรศนะดังกล่าวรามานูชเรียกว่า "ปริณามวาท"

รามานูชมีทรรศนะสืบเนื่องจาก "ปริณามวาท" อีกว่า "สิ่งทั้งปวงในสากลจักรวาล ซึ่งรวมทั้งชีวาตมันด้วย ได้วิวัฒนาการคลี่คลายออกมาจากพรหมัน เรียกว่า "พรหมปริณามวาทะ"

รามานูชเชื่อว่าการที่โลกต้องเกิดขึ้นก็เพื่อให้ชีวาตมันได้เสวยผลแห่งอดีตกรรมของคนทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล⁽¹⁾

¹ สุนทร ๗ รั้งนี้, ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ, หน้า 293-295.

จริยศาสตร์ของวิเศษวิทยาทะเวทानตะ ทรรศนะ เรื่อง โมกษะของรามานุช

รามานุชมีทรรศนะว่า สิ่งที่เป็นสาเหตุทำให้ชีวิตมัน (อาตมัน) ทั้งหลายต้องติดต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏนั้นได้แก่ความโง่เขลา หรืออวิชชา และกรรม แต่รามานุชก็ไม่อาจอธิบายได้ว่าชีวิตมันซึ่งเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์แต่เดิม ต้องมาพัวพันกับกรรมได้อย่างไร และตั้งแต่เมื่อไร ในเรื่องนี้รามานุชอธิบายทำนองเดียวกับศาสนาเช่น คือกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมันกับกรรมเป็นสิ่งที่มิเบี่ยงต้นไม่ปรากฏ หมายความว่าเราไม่อาจสาวย้อนหลังไปได้ว่าชีวิตมันเริ่มต้นทำกรรมตั้งแต่ตอนไหน และอย่างไร ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องถือว่า กระบวนการของชีวิตเป็นสิ่งไม่มีเบี่ยงต้น แต่กระบวนการดังกล่าวในสังสารวัฏอาจสิ้นสุดลงได้ด้วยการบรรลุโมกษะ

รามานุชถือว่าความรู้เป็นสาเหตุโดยตรงแห่งโมกษะ แต่ความรู้ที่ว่าจะต้องเป็นความรู้ที่แท้จริง ไม่ใช่ความรู้ที่เพียงแต่ได้รับการบอกเล่าจากผู้อื่นหรือจากคัมภีร์ เพราะมิฉะนั้นแล้ว ผู้ที่ศึกษาเวทानตะก็จะบรรลุโมกษะกันหมด

รามานุชถือว่า ความภักดีสูงสุดจึงจะจัดเป็นความรู้ที่แท้จริงอันเป็นความรู้เกี่ยวกับพระเจ้า ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นก็จะทำให้ผู้มีความรู้บรรลุโมกษะ หรือเข้าถึงความหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดชั่ววันรันดร์

การมอบกายถวายชีวิตแก่พระเจ้าเรียกว่า "ประปัติ" หรือ "ศรณาคติ" เป็นวิธีที่ถือกันว่าเป็นทางตรงที่นำไปสู่ความหลุดพ้น เป็นวิธีที่บุคคลทุกชั้นวรรณะมีสิทธิที่จะใช้ปฏิบัติได้เท่าเทียมกัน

ตามทรรศนะของรามานุช โมกษะคือความหลุดพ้นนั้นไม่ได้หมายถึงการที่ชีวิตมันเข้ามาารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรหมัน แต่หมายถึงการรู้แจ้งของชีวิตมันเกี่ยวกับสภาพอันแท้จริงของตนเองว่าเป็นส่วนประกอบแห่งพระเจ้า ความรู้แจ้งดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดผลสองประการคือ การทำลายอำนาจของกรรมให้หมดสิ้นไปโดยสิ้นเชิง อันเป็นเหตุชีวิตมันมีความบริสุทธิ์ในภพในประการหนึ่ง และทำให้ได้รับพระมหากรุณาจากพระผู้เป็นเจ้าอีกประการหนึ่ง ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญที่สุดในการบรรลุโมกษะ

การเกิดขึ้นของความรู้แจ้งและการสิ้นสุดของอำนาจแห่งกรรมนี้เอง คือการบรรลุโมกษะตามทรรศนะของรามานุช

ตามทฤษฎีของรามานูจไม่มีชีวิตมฤต (ซึ่งค้านกับสังกรจารย์ที่ว่ามีชีวิตมฤต) เพราะตราบไคที่ชีวิตมันแข็งคงเกี่ยวข้องกับกายเนื้ออำนาจของกรรมก็ยังคงมีอยู่ตราบนั้น⁽¹⁾

รามานูจกล่าวว่า เมื่อชีวิตมัน (อาตมัน) เข้ามาอยู่ในร่างกายแล้วถูกร่างกายจำกัดไว้ เช่นจะรู้อะไรก็ต้องทางอวัยวะประสาทสัมผัส ซึ่งรู้ได้ในวงจำกัด เช่น การเห็นตาจะเห็นรูปขนาดใหญ่อสมมาตรเท่านั้น รูปละเอียด เช่น ปริมาณตาก็มองไม่เห็น และแม้รูปนั้นมีขนาดใหญ่พอแต่อยู่ไกลเกินไปก็มองไม่เห็นอีก ในเรื่องการได้กลิ่น ได้รส ได้ยิน และกายสัมผัสก็เหมือนกัน ลักษณะอย่างนี้แหละเรียกว่า "พันธนาการ" (bondage) ของอาตมัน ตราบไคที่มีพันธนาการ (กาย) นี้อยู่ อาตมันก็ต้องได้รับทุกข์และไม่อาจรู้แจ้งตัวเองได้ วิธีที่จะเข้าถึงโมกษะนั้นมี 2 วิธี คือ กรรมโยคะ และญาณโยคะ ซึ่งจะนำไปสู่ภักติโยคะ อันเป็นมรรคาที่จะให้บรรลุโมกษะโดยตรง

กรรมโยคะ ได้แก่การบำเพ็ญตบะบูชาญโดยเคร่งครัด และไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ แม้แต่สวรรค์ก็ไม่ต้องการ มุ่งจิตถึงพระพรหมผู้เป็นเจ้าของอย่างเดียว และต้องทำติดต่อกันไปสม่ำเสมอ

ญาณโยคะ ได้แก่การศึกษาเวทานตะ เพราะการศึกษาเวทานตะจะทำให้ผู้ศึกษาารู้ซึ่งถึงลักษณะของจักรวาลนี้ได้ รู้ว่าพรหมนั้นเป็นผู้สร้าง ผู้รักษา และควบคุมสัตว์ทั้งผอง และจะรู้ว่า อาตมันของเขาไม่ใช่ร่างกาย แต่เป็นส่วนหนึ่งของพรหมนั้น แล้วในที่สุดเขาก็จะรู้ว่าการบรรลุถึงการพ้นทุกข์นั้น ไม่ใช่บรรลุได้โดยการศึกษา และใช้วิชาตรรกะ แต่จะบรรลุได้โดยพระกรุณาโปรดของพระเจ้าเท่านั้น ต่อจากนั้น เขาจึงจะภักดีอย่างถวายตัวต่อพระเจ้าจนบรรลุได้ในที่สุด

สภาพของอาตมันที่บรรลุโมกษะแล้ว มีสภาพเหมือนพรหมนั้น แต่ไม่ใช่เป็นอันเดียวกับพรหมนั้น คือมีความบริสุทธิ์ ปราศจากมลทินใด ๆ และจะไม่กลับไปเข้าสู่ร่างใด ๆ อีก⁽²⁾

¹สุนทร ๗ รัชสี, ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ, หน้า 302-304.

²อดิศักดิ์ ทองบุญ, ปรัชญาอินเดีย, หน้า 366-367.

ทรศนะที่ขัดแย้งของสังกรจารย์กับรามานุษ

สังกรจารย์กับรามานุษมีทรศนะขัดแย้งกันหลายประเด็น ซึ่งจะสรุปเฉพาะประเด็นที่สำคัญ ๆ ได้แก่

รามานุษปฏิเสธคำสอนเรื่อง มาษาของสังกรจารย์

หลักคำสอนเรื่องมาษา เป็นหลักคำสอนที่สำคัญที่สุดของอโฏวตะเวทานตะ ของสังกรจารย์

แต่รามานุษได้ปฏิเสธ "มาษา" ของสังกรจารย์อย่างเต็มที่ และโจมตีทฤษฎีมาษาอย่างรุนแรง

รามานุษแสดงทรศนะค้านสังกรจารย์ว่า "มาษาคืออำนาจของพระเจ้าที่ใช้สร้างโลก ส่วนอภิชยาคือความโง่เขลาหรือความไม่รู้ความจริงของชีวะ แต่มาษากับอภิชยาไม่ใช่สิ่งเดียวกัน" (อย่างไรที่สังกรจารย์เจ้าใจว่าเป็นสิ่งเดียวกัน)

รามานุษได้โจมตีหมิ่นทฤษฎี "มาษา" ของสังกรจารย์อย่างรุนแรงว่า "..... อภิชยาหรือมาษา ส่อมไม่อาจมีอยู่ได้ไม่ว่าจะที่พรหมัน หรือที่ชีวะ เรื่องมาษาจึงเป็นเรื่องจินตนาการเพื่อฝันของพวก อโฏวตะเวทานตะ ถ้ามาษาหรืออภิชยามีที่อยู่ละก็ ที่อยู่ของมันก็คือภายในใจของพวกอโฏวตะเวทานตะ ผู้สร้างเรื่องลึกลับอันว่างเปล่าในชั้นมานันเเอง"

ท่านสังกรจารย์กล่าวว่าผู้ที่เข้าถึงโมกษะแล้ว หากยังมีชีวิตอยู่ก็จะไม่อยู่อย่างหนึ่งเลย แต่เขาจะทำงานต่าง ๆ อย่างมากเพื่อสังคม เพื่อชาวโลก เขาไม่ได้ทำงานเพื่อตนแต่เพื่อผู้อื่น และทำงานผิดกับปุถุชน ทำงานโดยไม่มีอุปทาน แต่ทำงานด้วยปัญญาโดยมีเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน

แต่รามานุษอธิบายว่าเมื่ออาดมันหลุดพ้นจากกิเลสแล้ว พระพรหมก็จะแก้บ่วงต่างๆ ให้ แล้วเขาผู้เข้าถึงโมกษะก็จะมีสภาพอย่างเดียวกับพระพรหม คือมีความรู้สึกที่ปราศจากมลทินใด ๆ แต่ก็หาใช่เหมือนกับพระพรหมเสียทุกอย่างไม่ว่า เพราะสิ่งจำกัด ไม่สามารถจะกลายเป็นสิ่งที่ไม่จำกัดได้ เป็นได้แค่อยู่ร่วมกับพรหม หรือเป็นส่วนของพรหมเท่านั้น

สังกรจารย์ถือว่า ชญานกัณฑ์ มีความสำคัญมากกว่า กรรมกัณฑ์ กล่าวคือ กรรมกัณฑ์มีความสำคัญเพียงช่วยขัดเกลาจิตใจของชีวะให้บริสุทธิ์ขึ้น แต่ความหลุดพ้นอันแท้จริงนั้น ต้องอาศัยความรู้ซึ่งเป็นชญานกัณฑ์

รามานุษถือว่ากรรมกัณฑ์และชญานกัณฑ์ของคัมภีร์พระเวทต่างก็ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันในกาบบรรลุโมกษะ ถือว่ามีความสำคัญพอ ๆ กัน ด้วยเห็นว่า กรรมกัณฑ์สอน

ระเบียบและวิธีการในการบูชาพระเจ้า ส่วนชฎาณกัณฑ์นี้ว่าด้วยธรรมชาติของพระเจ้า
ดังนั้นทั้งสองส่วนจึงมีความสัมพันธ์กัน และต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

สังกรจารย์มีทรรศนะว่า ชีวาตมัน (อาตมัน) มีเอกภาพกับพรหมัน (ปรมาตมัน)
และจะเข้าสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรหมันในเวลาบรรลุมกษะ

รามานูชเห็นว่า ทรรศนะดังกล่าวของสังกรจารย์นั้นไม่จริง เพราะชีวาตมันมี
สภาพเป็นปรมาณู เมื่อเวลาบรรลุมกษะ ชีวาตมันเหล่านี้มิได้กลืนหายไปกับธรรมชาติของ
พระเจ้า เพียงแต่เข้าถึงสภาวะที่คล้ายคลึงกับพระเจ้า และรู้แจ้งในสถานะอันแท้จริงของ
ตนว่าเป็นส่วนหนึ่งแห่งร่างกายของพระเจ้า

สรุป

ปรัชญา เวทานตะ

(ผู้ก่อตั้งคือพาทราชณ ผู้แต่งเวทานต सूत्र หรือพรหมसूत्र)

เวทานตะ - ที่สุดแห่งพระเวท
คำนี้เดิมที่ใช้แทนคำว่าอุปนิษิต ซึ่งเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับพระเวทอันดับ
สุดท้าย ต่อมาได้มีการพัฒนาขยายความมากขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมถึงปรัชญา
ต่าง ๆ ที่ขยายออกไปจากคัมภีร์อุปนิษิต จึงเรียกว่า "เวทานตะ"

ในยุคต่อมาที่มีผู้พัฒนาขยายความปรัชญาเวทานตะ และแต่งคัมภีร์เพิ่มเติม ซึ่งสำคัญ
ได้แก่ ท่านสังกรจารย์ ท่านรามานูช ท่านมัทวะ ท่านวัลลภ เป็นต้น

อุปนิษิต - เป็นวรรณกรรมขั้นสุดท้ายของสมัยพระเวท (เดิมพระเวทมี ฤคเวท ยชุร
เวท สามเวท อถรรพเวท ซึ่งรวมเรียกว่า สัมหิตา = เป็นแบบ
ประมวลเรื่องราว ต่อมาคัมภีร์พราหมณ์ อารัณยกะ และอุปนิษิต
- แปลว่า สิ่งที่ทำให้คนเข้าใจพระเจ้า หรือเข้าใจลัทธิ เพราะเรื่องราว
ในอุปนิษิตนั้นลึกลับ มหัศจรรย์ เข้าใจยาก จึงต้องเว้นศึกษาจากครู และ
คัดเลือกผู้เรียน
- ว่าด้วยเรื่อง อาตมัน พรหมัน (ปรมาตมัน)

ต่อมาปรมาจารย์ของเวทาคณะ 2 ท่าน ได้มาตั้งสำนักปรัชญาแต่ก็มีหลายทรรศนะ
ที่ขัดแย้งกัน คือสำนักปรัชญาลัทธิเวทาคณะ ของสังกรรจารย์ (เกิดในราว พ.ศ.
1200)

สังกรรจารย์ - ได้รับยกย่องมากทั้งชาวอินเดีย & ชาวตะวันตก

อภิปรัชญา - กล่าวว่า พรหมันเป็นผู้สร้างโลกจริง แต่ทรงสร้างแบบแสดงมายา
โลกนี้จึงปรากฏเป็นจริงเป็นจังแก่ผู้ไม่มีปัญญารู้แจ้งสัจธรรม แต่สำหรับผู้
แจ้งสัจธรรมแล้ว โลกนี้เป็นเพียงมายา

- พรหมันเท่านั้นคือตัวความจริง
- พรหมันมีอำนาจคือมายา ซึ่งเป็นอำนาจของพรหมและแยกออกจากพรหม
ไม่ได้
- มายาเกิดขึ้นเพราะอวิชชา (อวิชชา) เช่น การมองเห็นเชือกเป็นงู เห็น
หยับแดดเป็นน้ำ โลกก็เหมือนกันเป็นเพียงมายา

อวิชชาทำหน้าที่ 2 อย่างคือ

1. ปกปิดลักษณะที่แท้จริงของสิ่งนั้น
2. ทำให้เห็นเป็นอีกอย่างหนึ่ง

ทรรศนะเรื่องพรหมัน

- สรรพสิ่งทั้งหลายมาจากพรหมัน และเมื่อสลายก็เข้าสู่พรหมันอีก
- เชื่อว่า พรหมันมี 2 อย่าง คือ สคฺคพรหมัน และนิรคฺคพรหมัน

สังกรรจารย์ บอกว่าไม่แตกต่างกัน และสคฺคพรหมันเป็นองค์ที่สมของนิรคฺคพรหมัน
(มายา)

สคฺคพรหมัน มี 3 องค์ เรียกว่า ตรีมูรมติ คือ พระพรหม พระศิวะ พระนารายณ์

นิรคฺคพรหมัน - สัจธรรมชั้นสูงสุด ไม่มีคุณสมบัติใด ๆ

- บริสุทธิ์ ตัวความจริง และความรู้ ไม่มีขอบเขต

สังกรรจารย์ถือว่านิรคฺคพรหมัน - โลกุตระธรรม สภาวะที่สูงที่สุด อธิบายไม่ได้

ทรรศนะเรื่องคน

สังกรรจารย์ = ว่า คนประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 2 ส่วน คือ กาย & อาตมัน

- = กาย -> กายหยาบ = ภูตกาย = กายที่เรามองเห็น ตายได้
- = กายละเอียด = สุธมกาย ไม่ตาย ห่อหุ้มอาดมันไว้ เมื่อภูตกายแตก ที่เรียกว่าตาย อาตมันจะออกจากภูตกาย พร้อมด้วย สุธมกาย = กายทิพย์ แล้วไปหาภูตกายใหม่อีกเรื่อยไป

ทรรศนะเรื่องอาดมันกับพรหมัน

- สังกรจารย์ = เชื่อว่า อาตมันไม่ต่างจากพรหมัน เพราะเนื้อแท้ของพรหมันและอาดมันเป็นอย่างเดียวกัน คือเป็นวิญญานธาตุเหมือนกัน เป็นภาวะเดียวกัน
- ∴ ทุกคนเป็นพรหมัน แต่ที่ไม่รู้เพราะอวิชชามายังไว้

ทรรศนะเรื่องโมกษะ

- สังกรจารย์ = การรู้แจ้งตัวเองทำให้อาดมันพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดโดยสิ้นเชิง นั่นคือโมกษะ
- = โมกษะนั้นเป็นอย่างเดียวกับตัวแท้ของอาดมันหรือพรหมันอยู่แล้ว เหมือนทองคำแท้ที่ถูกโคลนปกปิด แต่ก็ยังเป็นทองคำอยู่อย่างนั้น
- = โมกษะมี 2 อย่าง คือ สิวันมุกติ = โมกษะของผู้ที่ยังไม่ตาย
วิเทหมุกติ = โมกษะของผู้ที่ตายแล้ว

จริยศาสตร์ = การบำเพ็ญคุณโศคะ

สำนักวิศิษฏ์ไทวตะ เวทานตะ ผู้ตั้งคือท่านรามานุช

ท่านรามานุช เป็นผู้ประกาศให้ผู้คนมานับถือนิกายไวษณพ นับถือพระนารายณ์

ทรรศนะเรื่องโลก

- รามานุช = เชื่อว่า โลกของเรานี้เป็นจริง มีจริง
- = พระพรหมเป็นผู้สร้างโลกนี้ขึ้นมาจากพระองค์เอง
- = การสร้างโลกเป็นการสร้างจริง ๆ ไม่ใช่สร้างแบบภาพมายา (อย่างที่สังกรจารย์กล่าวไว้)

ทรรศนะเรื่องพระเจ้าหรือพรหมัน

- รามานูช = เชื่อว่า พรหมัน เป็นตัวสัจภาวะชั้นสัมบูรณ์ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ
กาย และจิต
= พรหมัน เป็นหนึ่งแต่รวมวัตถุธาตุ และจิตวิญญาณไว้มากมาย

ทรรศนะเรื่องคน

- รามานูช = เชื่อว่า คนกับพรหมัน หาได้เหมือนกันทุกอย่างไม่ เพราะคนมีลักษณะ
และขนาดจำกัด
= มีส่วนที่คนเหมือนพรหมันคืออาดมัน
= คุณสมบัติที่สำคัญของอาดมัน คือจิตวิญญาณ ซึ่งมีอยู่ประจำ

ทรรศนะเรื่องโมกษะ

- = อาดมันผูกพันกับร่างกาย เพราะอวิชชาทำให้เกิดทุกข์
= เมื่ออาดมันมาอยู่ในร่างกายที่จำกัด เช่นจะรู้อะไรก็ต้องรู้ทาง
ประสาทสัมผัส ถูกพันหนาด้วยกรรม อวิชชา
= เมื่อหลุดพ้นพันธนาการก็จะไปสู่โมกษะได้

จริยศาสตร์

- = การบรรลุโมกษะ มี 2 วิธี คือ กรรมโยคะ และญาณโยคะ ซึ่งจะนำไปสู่ภักติโยคะ เป็นทางตรงสู่โมกษะ

กรรมโยคะ = การบำเพ็ญตบะบูชาด้วยเครื่องเครา โดยไม่หวังผลใด ๆ จิตมุ่งที่
(ปฏิบัติ) พระเจ้าอย่างเดียว โดยสม่ำเสมอตลอดเวลา

ญาณโยคะ = ศึกษาเวทानตะ ซึ่งจะทำให้รู้ซึ่งถึงลักษณะของจักรวาลนี้ได้ จึงทำให้รู้
(ทฤษฎี) ว่า พรหมันเป็นผู้สร้าง ผู้รักษา และควบคุมสรรพสัตว์

สภาพของอาดมันที่เข้าถึงโมกษะแล้ว มีสภาพเหมือนพรหมัน แต่ไม่ใช่เป็นอันเดียวกับพรหมัน คือมีความบริสุทธิ์ปราศจากมลทินใด ๆ และไม่กลับไปสู่ร่างกายใด ๆ อีก